Normalexemplar 2

UNDERVISNINGSMINISTERIETS KOPI-UDVALG

EN UNDERSØGELSE AF

KOPIERING

OG ANDEN MANGFOLDIGGØRELSE

I SKOLERNE

1972-73

20.2416 ex. 2

BETÆNKNING NR. 704

KØBENHAVN 1974

ISBN 87 503 1540 4

Statens trykningskontor
Un 00-685-bet.

I N D H O L D S F O R T E G N E L S E

side

1. Indledning 5

1.1 Udvalgets nedsættelse m.v. 5
1.2 Udvalgets overvejelser 7

2. Skoleundersøgelsen 9

2.1 Besvarelsesprocent m.v. 9
2.2 Resultater 10
2.2.1 Kopieringsfaciliteter 10
2.2.2 Kopieringsvirksomheden 16

3. Lærerundersøgelsen 21

3.1 Besvarelsesprocent m.v. 22
3.2 Resultater 22
3.2.1 Den samlede kopiering 22
3.2.2 Faktorer bag kopieringsbehovet 25
3.2.3 Kopieringens art og anvendelse 26
3.3 Sammenligning med svensk undersøgelse 34

3.4 Resumé 36

4. Sammenfatning og konklusion 37

5. Bilag 39

Bilag 1. Skole-, elev- og lærertal på hovedområder . . 41
Bilag 2. Skoleundersøgelsen 43
2.1 Skema, skrivelser 43
2.2 Besvarelse og opregning 48
2.3 Bilagstabeller 50
Bilag 3 . Lærerundersøgelsen 57

3.1 Skema, skrivelser 57
3.2 Besvarelse, repræsentativt og opregning 65
3.3. Bilagstabeller 73
Bilag 4. Svensk stikprøveundersøgelse (1968-69) 77

1. I N D L E D N I N G .

1.1. Udvalgets nedsættelse *og* kommissorium m.v.

Undervisningsministeriets kopiudvalg er nedsat af undervisningsministeren ved skrivelse af 2. november 1972.

Udvalget fik til opgave at gennemføre en undersøgelse af, i hvilket omfang forlagsmæssigt trykt materiale kopieres eller på anden måde mangfoldiggøres i skolerne.

Til medlemmer af udvalget beskikkedes følgende:

Formand: sekretær Bent Rasmussen, Administrationsdepartementet.

Medlemmer:

Som repræsentant for Dansk Forfatterforening: formanden, forfatteren Hans Jørgen Lembourn.

Som repræsentant for Dansk Forlæggerforening: direktør Ole Wivel.

Som repræsentant for ministeriet for kulturelle anliggender: fuldmægtig J. Nørup-Nielsen, ministeriet for kulturelle anliggender.

Som repræsentant for Amtsrådsforeningen: sekretær Poul Bjørnholt, Amtsrådsforeningen.

Som repræsentant for Kommunernes Landsforening: skoledirektør Holger Knudsen, Ballerup.

Som repræsentant for Udvalget til Beskyttelse for Videnskabeligt Arbejde under Akademikernes Centralorganisation: professor H. Lund Christiansen.

Som repræsentant for Danmarks Lærerforening: lærer Søren Kure.

Kontorchef N. Thye, undervisningsministeriet, har været tilforordnet udvalget.

Udvalgets formand, Bent Rasmussen, har samtidig ledet udvalgets sekretariat, hvis øvrige medlemmer har været sekretærerne Carsten Søndergaard og Hanna Holm, henholdsvis undervisningsministeriets økonomisk-statistiske kontor og undervisningsministeriets sekretariatskontor.

Udvalget har afholdt lo møder.

Advokat Erik Mohr Mersing har i stedet for direktør Ole Wivel deltaget i udvalgets sidste møder.

Baggrunden for udvalgets nedsættelse.

Undervisningsministeriets beslutning om nedsættelse af udvalget, der fandt sted efter forhandlinger med de deltagende parter, blev truffet på baggrund af en lang række forskellige omstændigheder:

Inden for de seneste år havde ministeriet modtaget en lang række henvendelser fra ophavsretsorganisationer, lærerorganisationer, uddannelsessøgendes organisationer samt fra enkeltpersoner med anmodning om en snarlig løsning på de ophavsretslige problemer i forbindelse med skolernes kopiering.

Fra ministeriet for kulturelle anliggender modtog undervisningsministeriet samtidig løbende underretning om arbejdet i en fælles-nordisk ophavsretskommission, herunder om overvejelser vedrørende ændring af den nugældende ophavsretslovs bestemmelser om kopiering og anden mangfoldiggørelse specielt inden for skoleområdet.

Undervisningsministeriet har ligeledes haft nær kontakt med de svenske skolemyndigheder vedrørende resultaterne af en svensk undersøgelse af omfanget af kopieringen på de offentlige skoler, ligesom man har holdt sig orienteret om de for undersøgelsen følgende forhandlinger mellem den svenske stat og ophavsretsorganisationerne om reglerne for skolernes kopiering, der blev afsluttet med en aftale i marts 1973, jfr. "Kungl.Maj:ts proposition nr. 7o år 1973" af 9. marts 1973,hvori aftalen er optaget som bilag.

1.2 Udvalgets overvejelser.

Udvalget blev som ovenfor nævnt nedsat med den opgave, at gennemføre en undersøgelse af, i hvilket omfang forlagsmæssigt trykt materiale kopieres eller på anden måde mangfoldiggøres i skolerne. En sådan undersøgelse skulle i første række have til formål at indgå som grundlag for forhandlinger om en hensigtsmæssig aftalemæssig regulering af skolernes kopieringsvirksomhed.

Med dette formål for øje har udvalget imidlertid måttet konstatere en række forhold, som talte imod gennemførelse af en undersøgelse af kopieringens faktiske omfang. Det er blevet klart for den enkelte lærer, at det kan få konsekvenser at kopiere forlagsmæssigt trykt materiale, bl.a. som følge af Dansk Forfatterforenings og Den danske Forlæggerforenings rundskrivelse, hvori advaredes mod at foretage ulovlig kopiering af udgivne værker, til samtlige undervisningsinstitutioner i efteråret 1971, og som følge af skrivelser i forbindelse med enkeltsager, avisomtale etc.

Denne situation har medført en ændring i lærernes kopieringspraksis. Der kan således fremdrages eksempler på, at kopieringen af forlagsmæssigt trykt materiale helt er bremset.

Udvalget har endvidere ikke fundet mulighed for at give lærerne en slags "frit lejde" i en undersøgelsesperiode, i løbet af hvilket man kunne foretage en registrering af den faktiske kopiering.

På baggrund af disse overvejelser har man besluttet at gennemføre en undersøgelse af omfanget af, sammensætningen af og faktorer bag lærernes behov for kopiering af forlagsmæssigt trykt materiale. Undersøgelsen er tilrettelagt som en spørgeskemaundersøgelse, hvor man har udsendt spørgeskemaer til ca. 2 pct. af lærerne ved samtlige offentlige folke- og gymnasieskoler. Lærerne er ved tilfældig udvælgelse udtrukket fra undervisningsministeriets lærerregistre.

Ved opbygningen af spørgeskemaet og ved spørgsmålenes formulering har man tilstræbt, at resultaterne blev realistiske under hensyntagen til lærernes faktiske situation.

Sideløbende med lærerundersøgelsen har man udsendt et spørgeskema til samtlige offentlige folke- og gymnasieskoler. Denne undersøgelse sigter på at belyse skolernes forsyning med kopieringsfaciliteter samt skolernes samlede kopiering til undervisningsmæssige og administrative m.v. formål.

Skoleundersøgelsen sigter endvidere på at være til støtte ved vurderingen af lærerundersøgelsens resultater.

Undersøgelserne er gennemført under ledelse af udvalgets sekretariat og med bistand af medarbejdere i undervisningsministeriets økonomisk-statistiske kontor, som har udført revisionen og ophulningen af de indkomne skemaer samt forestået den maskinelle bearbejdning af hulkortmaterialet, herunder udarbejdet diverse edb-programmer.
Edb-kørslerne er afviklet på l/S Datacentralen af 1959.

Rapporten om undersøgelserne er udarbejdet af udvalgets sekretariat, og den er tiltrådt af samtlige udvalgets medlemmer.

København i februar 1974.

Poul Bjørnholt	H. Lund Christiansen	Holger Knudsen
Søren Kure	Hans Jørgen Lembourn	J. Nørup-Nielsen
Bent Rasmussen (formand)	Ole Wivel	
	Hanna Holm	Carsten Søndergaard

2. S K O L E U N D E R S Ø G E L S E N

Oplysningerne om skolernes forsyning med kopieringsfaciliteter og produktion af kopisider er indsamlet ved hjælp af spørgeskemaet "SKOLENS KOPIERING og anden mangfoldiggørelse", som sammen med følgeskrivelserne er optrykt i bilag 2.1.

I skemaet anmodes skolerne om at angive antallet af offsetanlæg, fotokopimaskiner samt andre mangfoldiggørelsesapparater (sværteduplikatorer o.lign.), som skolen råder over. Endvidere anmodes skolerne om at give oplysning om, hvornår det første apparat af de nævnte typer blev anskaffet, samt om hvem der betjener apparaterne.

Endelig beder man skolerne om at angive den samlede kopisideproduktion, der i skoleåret 1972-73 er foretaget på skolens apparater og eventuelt uden for skolen. Desuden ønskes en procentvis fordeling af siderne efter anvendelse til undervisningsbrug og anden anvendelse. Man har ikke ment, at skolerne ville have nogen realistisk mulighed for at angive, hvor stor en del af kopieringen der er baseret på forlagsmæssigt trykt materiale.

2.1 Besvarelsesprocent m.v.

Skemaet er udsendt til samtlige 2.1oo offentlige gymnasie- og folkeskoler (incl. specialskoler). Heraf har 1.543 skoler svarende til 73,4 pct. returneret skemaet i udfyldt stand. Dog har 161 skoler helt eller delvist undladt at angive antallet af kopisider.

På grundlag af de indkomne skemaer kan der konstateres en ganske betydelig variation i skolernes kopieringsaktivitet afhængig af skolens størrelse og højeste undervisningsniveau. Da der er en vis overvægt af mindre folkeskoler blandt de skoler som ikke har besvaret skemaet, har man ved opregning fra de indkomne skemaer til totaltal måttet tage hensyn til denne skævhed ved "stikprøven", jfr. i øvrigt bilag 2.2.

2.2 Resultater.

Nedenfor skal gengives skoleundersøgelsens hovedresultater. Mere detaillerede oplysninger findes i bilag 2.3.

Først belyses skolernes forsyning med kopieringsfaciliteter. Dernæst belyses omfanget af skolernes kopiering totalt og pr. elev i skoleåret 1972-73.

2.2.1 Kopieringsfaciliteter.

a. De forskellige apparattyper.

I undersøgelsen har man opdelt kopieringsapparaturet i tre grupper: Offsetanlæg, fotokopimaskiner og andet apparatur som f.eks. s

Tabel 2.1 Skolernes forsyning med kopieringsapparater. Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

	Skoler med apparat				Antal apparater
	Folkeskoler		Gymnasier		
	antal skoler	pct. af samtlige skoler	antal skoler	pct. af samtlige skoler	
Offsetanlæg	45	2,2	25	28,1	7o
Fotokopimaskine					
Skolernes hurtigste maskine: 1- 9 kopier/minut	84o	41,7	27	3o,4	...
1o-19 " / "	39o	19,4	29	32,6	...
2o-59 " / "	8o	4,o	5	5,6	...
6o- " / "	45	2,2	19	21,3	...
Uoplyst	245	12,2	8	9,o	...
I alt(fotokopimask)	1.6oo	79,5	88	98,9	2.45o
Andet(duplikator o.l.)	1.9oo	94,4	86	96,6	4.35o
Total	1.965[1)]	97,6	89[1)]	1oo,o	6.87o

l) Antal skoler med mindst ét apparat.

Af tabellen ses, at gymnasierne er væsentligt bedre forsynet med fotokopimaskiner og især offsetanlæg end folkeskolerne. Næsten alle gymnasier har en fotokopimaskine og ca. 28 pct. er udstyret med offsetanlæg, medens knap 8o pct. af folkeskolerne har fotokopimaskine og godt 2 pct. har offsetanlæg.

Tabel 2.2 Skoler med apparat procentvist fordelt efter anskaffelsestidspunkt for skolens første apparat. Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

Pct.	Første apparat anskaffet i skoleåret:				I alt
	197o-71 eller tidligere	1971-72	1972-73	Uoplyst	
Offsetanlæg	24,1	33,3	42,6	-	1oo
Fotokopimaskine	59,2	24,2	14,4	2,2	1oo
Andet	89,2	4,8	1,9	4,2	1oo

I tabel 2.2 er skolerne fordelt efter anskaffelsestidspunktet for skolens første apparat inden for de tre grupper. Det ses klart, at udviklingen i antallet af offsetanlæg i de seneste år har været inde i en kraftig stigning, medens en formodet tilsvarende udvikling for fotokopimaskiner tilsyneladende ligger et par år længere tilbage. Imidlertid vedrører anskaffelsestidspunktet skolens første fotokopimaskine, som kun i et mindretal af tilfælde også er skolens hurtigste maskine. Betragter man alene skoler, som har kun én fotokopimaskine, og som kan fremstille 2o eller flere kopier pr. minut, kan man konstatere en udvikling, som ret nøje svarer til udviklingen i offsetanlæg.

Man må således kunne udlede, at antallet af hurtige maskiner, som bygger på et fotografisk overførselsprincip, i de seneste år har været inde i stærk vækst. I 197o-71 må det skønnes, at ca. 2 pct. af skolerne havde et af de hurtige anlæg, hvilket i 1972-73 var steget til omkring lo pct.

Tabel 2.3 Betjening af apparaterne.
Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

	Den procentvise andel af skolerne (med apparat), hvor apparatet betjenes af:				Samtlige skoler med apparat
	lærere	sekretær	andre	uoplyst	
Folkeskoler					
Offsetanlæg	47,1	73,5	11,8	8,8	loo
Fotokopimaskiner	79,1	68,3	9,7	7,6	loo
Andet (dupl.o.lign.)	84,1	59,1	16,6	12,o	loo
Gymnasier					
Offsetanlæg	45,o	5o,o	3o,o	-	loo
Fotokopimaskiner	87,8	91,9	36,5	2,7	loo
Andet (dupl.o.lign.)	8o,6	8o,6	41,7	11,1	loo

Kopieringsaktiviteten må formodes foruden det tekniske udstyr at afhænge af, om lærerne selv må betjene udstyret, eller om f.eks. en sekretær udfører arbejdet. I tabel 2.3 er for hver af de tre apparattyper anført den procentvise andel af skolerne, hvor apparaterne betjenes af henholdsvis lærere, sekretærer og andre.

Tabellen viser, at for offsetanlæg er det hyppigst sekretærer, der betjener anlægget, medens det for de to andre typer hyppigst er lærerne. Endvidere ses det, at gymnasierne oftere end folkeskolerne anvender sekretærhjælp, hvilket naturligvis hænger sammen med, at kun en del af folkeskolerne overhovedet råder over sekretærhjælp.

Kategorien "andre" omfatter elever samt skolebetjente og anden medhjælp. Af tabellen fremgår det, at apparaturet på gymnasierne i højere grad betjenes af "andre" end på folkeskolerne.

Dette må ses i sammenhæng med, dels at en del af gymnasierne har "ansat" elever til at udføre kopiering, dels at gymnasieelever i en vis udstrækning selv kopierer til anvendelse til f.eks. seminarprægede opgaver og elevrådsarbejde. Af tabellen må sluttes, at elevernes kopiering er af noget større betydning på gymnasierne end på folkeskolerne.

b. "Indekstal" for kopieringsfaciliteter.

For at få et samlet udtryk for en skoles kopieringsfaciliteter har man søgt at konstruere et groft "indekstal". Skolerne er tildelt points efter følgende system:

Pr. offsetanlæg tildeles 5 points
" fotokopimask. " 1 "
" "andet" app. " 1 " , dog max. 3

Ved sekretærbetjening tildeles yderligere 1 point.

For hurtigste fotokopimaskine tildeles yderligere for:

1- 9 kopier/minut o points
lo-2o " / " 2 "
21- « / " 4 "

Tabel 2.4 Skolerne fordelt på kategorier efter kopieringsfaciliteter.

Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

Pct.	Kategori				I alt
	A (o-1 points)	B (2-3 points)	C (4-6 points)	D (7 points -)	
Skolens elevtal:					
-149 elever	3o,9	42,5	23,o	3,7	loo
15o-299 "	6,1	35,2	43,9	14,8	loo
3oo-599 "	o,5	9,3	44,5	45,7	loo
6oo- "	o,3	4,4	37,1	58,2	loo
Skolens højeste undervisningsniveau:					
1.- 7.klasse	2o,2	39,1	32,3	8,3	loo
8.-1o.klasse/ 1.- 3.real	1,4	9,4	42,o	47,2	loo
1.- 3.g	-	1,3	23,7	75,o	loo
Skolens beliggenhed:					
København + Frederiksberg	1,8	12,6	52,3	33,3	loo
Nordøstsjælland	o,6	6,4	33,7	59,2	loo
Øerne i øvrigt	1o,7	22,o	4o,3	27,o	loo
Sydjylland	28,5	29,8	27,8	13,9	loo
Vestjylland	14,1	36,5	33,o	16,4	loo
Østjylland	7,2	22,6	38,9	31,3	loo
Nordjylland	11,9	28,3	34,5	25,2	loo
Hele landet	1o,2	23,4	36,7	29,7	loo

Efter tildeling af points er skolerne opdelt i følgende 4 kategorier:

A: o-l points
B: 2-3 "
C: 4-6 "
D: 7- "

I tabel 2.4 er vist skolernes procentvise fordeling på kategorierne A-D, krydstabelleret med skolestørrelse, højeste undervisningsniveau samt skolens beliggenhed. Af tabellen fremgår det, at skolernes forsyning med kopieringsfaciliteter er bedre, jo større skolens elevtal er og jo højere et undervisningsniveau skolen har. Groft taget kan man dele skolerne i 4 grupper: Folkeskoler og gymnasier, som igen deles i skoler under 3oo elever og skoler over 3oo elever.

Med hensyn til skolernes geografiske beliggenhed viser opdelingen i hovedområder, at Nordøstsjælland ligger over gennemsnittet, medens Syd- og Vestjylland ligger noget under gennemsnittet. Dette er imidlertid i højere grad et udtryk for de geografiske forskelle i skolestrukturen,

end det er et udtryk for forskelle i skolernes forsyning med kopieringsfaciliteter. Skolestrukturen i Nordøstsjælland er præget af store skoler med over 6oo elever, medens de helt små skoler på under 15o elever dominerer billedet i Vest- og især Sydjylland.

c. Resumé.

Sammenfattende om kopieringsfaciliteterne viser undersøgelsen, at praktisk taget samtlige skoler har mindst ét kopieringsapparat. Omkring lo pct. af skolerne har offsetanlæg eller en hurtig fotokopimaskine, og yderligere ca. 3/4 af skolerne har en fotokopimaskine med lavere hastighed. Endvidere tyder undersøgelsen på en accelererende vækst i antallet af skoler med hurtige anlæg.

Endelig fremgår det, at skolernes forsyning med mere avanceret kopieringsudstyr øges jo større skolernes elevtal er og jo højere et undervisningsniveau skolerne har.

2.2.2 Kopieringsvirksomheden.

a. Den samlede kopiering.

Den samlede kopiering i skoleåret 1972-73 er opgjort til 1o2,5 mill. kopisider i de offentlige gymnasie- og folkeskoler. Forudsættes samme "niveau" i de private skoler, vil kopieringen her have udgjort knap 7 mill. kopisider, hvorved den samlede kopiering når op i nærheden af 11o mill. kopisider.

Tabel 2.5 Den samlede kopiering fordelt på kopieringsapparattype og anvendelse.
Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

	Den samlede kopiering			Heraf til undervisningsbrug.	
	Folkeskoler	Gymnasier	I alt		
	antal sider	antal sider	antal sider	antal sider	Pct.af i alt
Offsetanlæg	2,o mill.	3,2 mill.	5,2 mill.	4,o mill.	77,8
Fotokopimaskine	11,9 "	7,8 "	19,7 "	14,5 "	73,5
Andet (duplikator o.l.)	65,8 "	9,8 "	75,6 "	57,9 "	76,6
Uden for Skolen	1,8 "	o,2 "	2,o "	o,6 "	3o,5
Total	81,5 mill.	21,o mill.	1o2,5 mill.	77,o mill.	75,1

Opdelt på skoleformer fremgår det af tabel 2.5, at ca. 2o pct. af kopieringen udføres på gymnasierne. Da kun 5,5 pct. af eleverne går på gymnasieskolerne, er dette ensbetydende med, at produktionen pr. elev er mere end 4 gange så stor på gymnasierne som i folkeskolerne, jfr. nedenfor.

Fordelt på fremstillingsmåde ses det af tabellen, at ca. 1/4 af kopisiderne produceres på offsetanlæg og fotokopimaskiner og ca. 3/4 produceres på andre mindre avancerede apparater. Også her er der en klar forskel mellem gymnasier og folkeskoler, idet gymnasierne fremstiller ca. halvdelen af kopisiderne på

offsetanlæg og fotokopimaskiner og ca. halvdelen på de øvrige apparater, jfr. i øvrigt afsnit 2.2.1.

Endelig viser tabel 2.5, at 3/4 af kopisiderne anvendes som led i undervisningen, medens resten anvendes til administration, meddelelser til forældre og elever etc. Anvendelsen til undervisningsbrug må dog skønnes at være lidt undervurderet, idet nogle skoler, som har undladt at give oplysning om kopieringengens anvendelse, indgår i beregningen som om samtlige sider medgår til administration m.v.

Tabel 2.6 Gennemsnitligt antal kopisider pr. elev. Fordeling efter skolestørrelse og undervisningsniveau. Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

Kopisider pr. elev	Skolens højeste undervisningsniveau 1.-7.kl.	8.-10.kl./1.-3.real	1.-3.g	I alt
Skolens elevtal:				
1-149 elever	53	(99)	(401)	54
150-299 "	73	78	242	78
300-599 "	108	" 119	450 "	" 158
600- "	(117)	126	730	141
I alt	73	121	504	134

Anm.: Tallene i parantes er baseret på oplysninger fra færre end 5 skoler.

b. Kopiering pr. elev.

I tabel 2.6 er beregnet antallet af kopisider pr. elev fordelt efter skolens elevtal og højeste undervisningsniveau. Det ses klart, at produktionen pr. elev stiger med stigende skolestørrelse og stiger med stigende undervisningsniveau. Opdelingen af skolerne i 4 grupper, som groft taget kunne foretages ud fra forsyningen med kopieringsfaciliteter, jfr. tabel 2.4, synes at gå igen i tabel 2.6. Især bemærkes den markante forskel i niveauet, som findes mellem gymnasier og folkeskoler.

(Når antal kopisider pr. elev for skoler med 3oo-599 elever under ét er større end skoler med højere elevtal under ét, jfr. kolonnen yderst til højre i tabel 2.6, skyldes det, at gymnasierne vejer betydeligt tungere i gruppen af skoler med 3oo-599 elever, end i gruppen af helt store skoler, hvor folkeskolerne er helt dominerende).

Tabel 2.7 Gennemsnitligt antal kopisider pr. elev.
Fordeling af skoler på kategorier efter kopieringsfaciliteter.
Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

Kopisider pr. elev	Kategori				I alt
	A (o-1 points)	B (2-3 points)	C (4-6 points)	D (7 points -)	
Skolens elevtal:					
1-149 elever	26	48	77	99	54
15o-299 "	3o	58	77	135	78
3oo-599 "	(32)	68	123	2o9	158
6oo- "	(1o)	48	1oo	174	141
Skolens højeste undervisningsniveau:					
1.-7. klasse	28	53	83	122	73
8.-1o.klasse/ 1.-3. real	24	62	1o1	146	121
1.-3.g	-	(93)	388	538	5o4
	26	56	1o4	182	134

Anm.: Tallene i parantes er baseret på oplysninger fra færre end 5 skoler.

For at kunne vurdere kopieringsfaciliteternes betydning for kopieringsaktiviteten har man i tabel 2.7 beregnet det gennemsnitlige antal kopisider pr. elev for skolerne opdelt på de 4 kategorier med hensyn til forsyning med faciliteter, jfr. afsnit 2.2.1.

Læser man tabellen vandret, d.v.s. holder fast ved en bestemt skolestørrelse eller et bestemt højeste undervisningsniveau, ses det, at forskellen i produktionen pr. elev fra kategori til kategori er en del større end den forskel, der fremkommer, når man læser tabellen lodret. Med andre ord afhænger kopieringsaktiviteten målt ved produktion pr. elev nok af skolestørrelse og undervisningsniveau, men aktiviteten bestemmes i højere grad af de kopieringsmuligheder, skolen råder over. Dette måske ikke ganske uventede forhold peger i retning af, at der på en betydelig del af skolerne findes et udækket behov for kopiering på grund af utilstrækkelige kopieringsfacileteter.

c. Resumé.

Sammenfattende viser undersøgelsen, at den samlede kopiering i 1972-73 var på godt loo mıll. kopisider i de offentlige folke- og gymnasieskoler. Heraf blev ca. 2o pct. fremstillet på gymnasierne, og mindst 3/4 af kopieringen blev anvendt i forbindelse med undervisningen.

Pr. elev er antallet af kopisider stigende med stigende skolestørrelse og undervisningsniveau. Pr. gymnasieelev fremstilles der over 4 gange så mange sider som pr. folkeskoleelev. Skolens forsyning med kopieringsfaciliteter har afgørende betydning for kopieringsaktiviteten, og det må derfor antages, at der på de mindre veludstyrede skoler findes et ikke nærmere kvalificerbart udækket behov for kopiering.

3. LÆRERUNDERSØGELSEN

Oplysningerne om lærernes kopiering og anden mangfoldiggørelse af forlagsmæssigt trykt materiale er indsamlet ved anvendelse af spørgeskemaet, som sammen med følgeskrivelsen er optrykt i bilag 3.1.

Skemaet er sammensat af to dele: skema A og B. I skema A anmodes læreren om ved krydsmarkering at besvare en række spørgsmål om hans eller hendes behov for kopiering. For at "spore læreren ind" på problemstillingen er der i første del af skemaet anført en lang række arter af udgivne værker, hvorfra der er mulighed for at kopiere. Artsinddelingen er gjort ret detailleret for at få et indgående kendskab til kopieringens sammensætning. Læreren anmodes om ved kryds at angive, fra hvilke arter af værker han har konstateret behov for kopiering.

I anden halvdel af skema A anmodes læreren at besvare en række spørgsmål, som skulle belyse visse faktorer bag behovet for kopiering. Endelig anmodes læreren om at anføre, hvilke klasser og fag han underviser i.

I skema B anmodes læreren ud for hver art at anføre antallet af originalsider, hvorfra han i løbet af skoleåret 1972-73 "vil have kopieret". Endvidere anføres det samlede antal udleverede kopisider, og det oplyses om originalsiderne indarbejdes i lærerens egne tekster. Endelig ønskes oplyst, hvorledes siderne fordeler sig på anvendelse til hele klasser, til grupper og til enkelte elever.

Formuleringen "vil have kopieret" er - ligesom den ledsagende tekst i øvrigt - anvendt for at tilstræbe realistiske talmæssige angivelser, selvom undersøgelsen har karakter af et behovundersøgelse.

3.1 Besvarelsesprocent ra.v.

Af de udsendte skemaer er godt 67 pet. kommet retur. Det vil sige at de oprindeligt udtagne 2 pet. af den samlede lærerbestand er reduceret til ca. 1 $\frac{1}{4}$ pct.,som således udgør grundlaget for undersøgelsesresultaterne. Yderligere oplysninger om besvarelsen af spørgeskemaerne er anført i bilag 3.2.

Fordeles de indkomne skemaer efter lærernes stilling og efter skolens beliggenhed, viser der sig at være god overensstemmelse med den samlede lærerbestands fordelinger efter disse kriterier, jfr. bilag 3.2.

Heraf udledes, at de indkomne skemaer giver et tilstrækkeligt dækkende billede af den samlede lærerbestand,til at man med rimelig sikkerhed kan anvende stikprøvens resultater til en vurdering af samtlige læreres kopieringsaktivitet.

I forlængelse heraf må dog understreges, at den 1/3 af stikprøvens lærere, som ikke har returneret skemaet, udgør en betydelig usikkerhedsfaktor. Disse læreres kopieringsaktivitet kan være markant forskellig fra de øvrige læreres kopieringsaktivitet, hvilket netop kan have givet sig udslag i at de ikke har returneret skemaet. Se i øvrigt bilag 3.2.

3.2 Resultater.

I det følgende skal gengives undersøgelsens resultater. Først foretages beregninger af den samlede kopiering for hele folke- og gymnasieskoleområdet. Dernæst gennemgås svarene på de spørgsmål, som belyser visse faktorer bag kopieringen. Endvidere gennemgås kopieringens fordeling på arter af udgivne værker og på anvendelse. Endelig skal forsøges at sammenligne de her fremkomne resultater med en tilsvarende - dog på visse punkter afgørende forskellig - svensk undersøgelse fra 1968.

3.2.1 Den samlede kopiering.

Ved opregning af stikprøvelærernes kopiering til tal dækkende hele folke- og gymnasieskoleområdet er de udeblevne skemaer som ovenfor anført, en ikke ubetydelig usikkerhedsfaktor. På det

foreliggende grundlag er det mest rimeligt at forudsætte, at kopieringsaktiviteten for disse lærere er af samme gennemsnitlige størrelsesorden som for lærerne, der har indsendt skemaet.

For at antyde usikkerheden i forbindelse med opregningen har man dog i bilag 3.2 gennemført beregninger for to andre alternativer. Det ene med forudsætning om en større kopiering bag de udeblevne skemaer end beregnet på grundlag af de indkomne skemaer. Og det andet alternativ med forudsætning om en mindre kopiering.

Tabel 3.1 Det samlede antal original- og kopisider af forlagsmæssigt trykt materiale i skoleåret 1972-73. Offentlige folke- og gymnasieskoler.

	Originalsider			Kopisider		
	Folkeskole	Gymnasium	I alt	Folkeskole	Gymnasium	I alt
Antal sider i alt:						
absolut (mill.)	2,7	o,3	3,o	44,9	4,6	49,5
procent	9o,o	lo,o	loo	9o,7	9,3	loo
Antal sider:						
pr. lærer ca.	61	72	62	looo	12lo	lo2o
pr. elev ca.	4	7	4	6o	llo	65

Af tabel 3.1 fremgår, at der i alt på basis af 3 millioner originalsider, d.v.s. sider forlagsmæssigt trykt materiale, udleveres knap 5o millioner kopisider. Den gennemsnitlige oplagsstørrelse pr. originalside ligger således på ca. 16 eksemplarer. Forudsættes samme "niveau" i de private skoler, vil kopieringen her have udgjort godt 3 millioner kopisider. Knap lo pct. af kopieringen foregår på gymnasieskolerne.

Pr. lærer fremstilles der gennemsnitligt ca. l.ooo kopisider i folkeskolen og omkring 1.2oo kopisider i gymnasieskolen. Hver elev får gennemsnitligt udleveret godt 6o kopisider i folkeskolen og godt loo sider i gymnasieskolen.

Det skal bemærkes, at en væsentlig del - måske op imod 3/4 - af kopisiderne kan være kun delvist udfyldt med forlagsmæssigt trykt materiale. Udvalgets sekretariat har haft lejlighed til at gennemgå en folkeskoles "masters" (originalsider) til et offset-anlæg, og det viste sig, at en meget stor del af disse kun delvist indeholdt forlagsmæssigt trykt materiale.

Sammenholdt med skoleundersøgelsens resultater forekommer lærer-undersøgelsens opregnede resultater umiddelbart at angive et realistisk niveau for kopieringsaktiviteten, idet de 49,5 mill. kopisider indeholdende forlagsmæssigt trykt materiale svarer til ca. 48 pct. af skolernes samlede produktion på 102,5 mill. kopisider ifølge tabel 2.5.

Opdeles på folkeskoler og gymnasier viser der sig imidlertid at være en markant forskel, som må give anledning til nærmere overvejelser.
Folkeskolelærernes kopiering af udgivne værker svarer til 55 pct. af folkeskolernes samlede kopisideproduktion, medens det tilsvarende tal for gymnasierne kun er 22 pct.

Da elevernes kopiering ikke indgår i lærerundersøgelsen kan en mindre del af forskellen skyldes, at elevernes kopieringsaktivitet er større i gymnasierne end i folkeskolerne. Herudover kan der være flere årsager til forskellen mellem de to skoleformer:

1) Skoleundersøgelsen undervurderer (ihøjere grad) folkeskolernes (end gymnasiernes) kopieringsaktivitet. På skoler uden "centraliseret" kopieringsvirksomhed, vil skolens oplysninger i høj grad være baseret på skolelederens skøn, som sandsynligvis vil tendere mod at være "forsigtige" og derfor ligge i underkanten af den faktiske kopiering. Da sådanne skoler noget hyppigere forekommer blandt folkeskoler end blandt gymnasier, vil skoleundersøgelsens kopisidetal for folkeskolerne (i højere grad end for gymnasierne) være for lave.

2) Lærerundersøgelsen overvurderer (i højere grad) folkeskolelærernes (end gymnasielærernes) faktiske kopiering af for-

lagsmæssigt trykt materiale. På grund af generelt ringere forsyning med kopieringsfaciliteter (jfr. afsnit 2.2.1) kan der være en tendens til, at folkeskolelærerne hyppigere end gymnasielærerne har et udækket behov for kopiering, og at de derfor i højere grad end gymnasielærerne har opgivet behovstal, som går ud over den faktiske kopiering.

3) Endelig kan der være tale om en reel forskel mellem de to lærerkategoriers "adfærd". Det vil sige, at gymnasielærerne i større udstrækning kopierer selvfremstillet materiale end folkeskolelærerne.

Hvilket af de nævnte årsager, der vejer tungest, kan ikke afgøres. Det kan dog nævnes, at sammenholder man folkeskolelærernes kopiering af udgivne værker med skolens forsyning med kopieringsfaciliteter, viser det sig, at lærernes kopiering kun i ringe grad afhænger af de faktiske kopieringsmuligheder.

Da skolens kopieringsaktivitet ifølge afsnit 2.2.2 øges jo bedre faciliteterne er, synes folkeskolelærernes opgivelser således i nogen grad at være behovstal uden helt nær relation til kopieringsmulighederne. Tillægges dette forhold afgørende vægt, må det groft skønnes, at lærerundersøgelsens behovstal ligger op mod lo mill. kopisider over den faktiske kopiering af forlagsmæssigt trykt materiale.

3.2.2 Faktorer bag kopieringsbehovet.

I forbindelse med oplysningerne om kopieringsaktiviteten har lærerne som ovenfor nævnt besvaret en række spørgsmål om formålet med og baggrunden for deres kopiering. I tabel 3.2 er lærerne procentvis fordelt efter deres besvarelser af spørgsmålene.

Det ses, at kopieringen hyppigst anvendes som supplement til lærebøgerne og i noget mindre grad som erstatning for lærebøgerne. Især i folkeskolen er denne tendens klar. I gymnasieskolen anvendes kopieringen ligeledes ofte til seminarprægede opgaver, medens dette ingen rolle spiller for folkeskolen.

Kopiering af lærebøger som følge af leveringsvanskeligheder synes kun i meget begrænset omfang at finde sted. Det er også me-

Tabel 3.2 Lærerne procentvis fordelt efter besvarelse af en række spørgsmål vedrørende kopieringsbehovets art.

Folkeskolen:	Ofte	sommetider	nej	Uoplyst	I alt
Den kopiering, som De har behov for, har det været					
- som supplement til lærebøger	34	38	5	23	100
- til erstatning for lærebøger	10	20	20	50	100
- til seminarprægede opgaver	3	6	27	64	100
- til andet formål	3	17	18	62	100
Har De haft behov for kopiering af lærebøger på grund af leveringsvanskeligheder.	2	11	62	25	100
Anvender De materialer kopieret fra andre læreres eget udarbejdede materiale indeholdende kopier af udgivne værker.	2	15	56	27	100
	Stiger	uændret	falder	Uoplyst	I alt
Hvordan vil Deres behov for kopiering af det ovenfor nævnte materiale ændres ved øgede bevillinger til undervisningsmiddelkonto.	7	54	25	14	100
Hvordan vil Deres faktiske kopieringsaktivitet ændres ved bedre kopieringsmuligheder (bedre maskiner, sekretær eller lignende)	38	46	1	15	100

Gymnasieskolen:	Ofte	sommetider	nej	Uoplyst	I alt
Den kopiering, som De har behov for, har det været					
- som supplement til lærebøger	21	39	11	29	100
- til erstatning for lærebøger	2	23	21	54	100
- til seminarprægede opgaver	18	18	12	52	100;
- til andet formål	5	27	14	54	100
Har De haft behov for kopiering af lærebøger på grund af leveringsvanskeligheder.	2	9	62	27	100
Anvender De materialer kopieret fra andre læreres eget udarbejdede materiale indeholdende kopier af udgivne værker.	4	11	55	30	100
	Stiger	uændret	falder	Uoplyst	I alt
Hvordan vil Deres behov for kopiering af det ovenfor nævnte materiale ændres ved øgede bevillinger til undervisningsmiddelkonto.	16	55	16	13	100
Hvordan vil Deres faktiske kopieringsaktivitet ændres ved bedre kopieringsmuligheder (bedre maskiner, sekretær eller lignende)	48	38	-	14	100

get lidt udbredt at kopiere fra andre læreres eget fremstillede materiale indeholdende kopier af forlagsmæssigt trykt materiale.

Behovet for kopiering synes stort set at ville være uberørt af en eventuel forøgelse af bevillingerne til undervisningsmidler, dog med tendens til fald. Det må heraf sluttes, at lærerne kun i begrænset omfang gennem kopiering har søgt at kompensere for "for lave" bevillinger til undervisningsmidler.

Endelig fremgår det af tabel 3.2, at der ved forbedring af lærernes kopieringsmuligheder vil ske en betydelig udvidelse af kopieringsaktiviteten.

Med den forventede udbygning af skolernes kopieringsudstyr, jfr. skoleundersøgelsens afsnit 2.2.1, må man således forvente et stigende behov for kopiering af udgivne værker.

3.2.3 Kopieringens art og anvendelse.

Indledningsvis skal bemærkes, at de ovenfor fremførte betragtninger om usikkerheden ved anvendelse af stikprøvens resultater til vurdering af kopieringens samlede omfang ikke gør sig gældende med samme vægt, når resultaterne anvendes til at belyse kopieringens sammensætning. Sandsynligheden for at de udeblevne skemaer repræsenterer en kopiering, hvis sammensætning afviger fra de indkomne skemaers kopiering, må anses for væsentlig mindre end sandsynligheden for forskelle i niveauet for kopieringen.

a. Lærernes fordeling efter kopieringens art.

Spørgeskemaets detaillerede inddeling i arter af udgivne værker fremgår af tabel 3.3, som viser - i procent af samtlige lærere, der har besvaret skemaet - hvor stor en andel der i løbet af skoleåret 1972-73 havde konstateret et behov for at kopiere fra de pågældende arter af værker.

Tabel 3.3 Den procentvise andel af lærere med behov for kopiering fra en række af arter af forlagsmæssigt trykt materiale.

Pct.		Folkeskolelærere	Gymnasielærere
11	Hele romaner	1	2
12	Kap. af romaner	4	4
13	Dele af kap. af romaner	9	8
14	Hele noveller	12	17
15	Dele af noveller	1o	1o
16	Flere digte	7	19
17	Enkelte digte	2o	29
18	Dele af digte	2	2
19	Noder (alene)	11	6
2o	Noder + sange	2o	6
11-2o	I alt skønlitteratur	45	42
21	Hele lærebøger	2	2
22	Kap. af lærebøger	11	19
23	Dele af kap. af lærebøger	34	4o
24	Hele opg.saml./arb.hæfter	9	6
25	Dele af opg.saml./arbs.hft.	7o	44
26	Figurer alene	36	23
21-26	I alt undervisningsmateriale	88	79
27	Hele lærebøger	1	-
28	Kap. af lærebøger	4	19
29	Dele af kap. af lærebøger	16	33
3o	Hele artikler i fagtidsskr.	1o	27
31	Dele af artikler i fagtidsskrifter	24	31
32	Hele opg.saml./arb.hæfter	4	-
33	Dele af opg.saml./arb.hæfter	28	8
34	Figurer alene	22	17
27-34	I alt anden faglitteratur	52	65
35	Hele artikler } fra aviser og ugeblade	22	38
36	Dele af artikler } fra aviser og ugeblade	26	31
37	Foto/tegning } fra aviser og ugeblade	18	13
35-37	I alt aviser og ugeblade	41	46
38	Off. udgivelser	6	17
39	Enkelttryk	13	13
4o	Fotos, tegninger	16	15
41	Malerier	2	4
42	Andet	11	15
38-42	I alt diverse arter	32	38
Total		1oo	1oo

Det ses af tabellen, at undervisningsmateriale er den hovedgruppe af arter, hvor den største andel af lærerne har haft behov for kopiering. 88 pct. af folkeskolelærerne og 79 pct. af gymnasielærerne har haft behov for at kopiere fra et eller flere af de værker, som er anført under undervisningsmateriale. For den næststørste hovedgruppe, anden faglitteratur, har de to skoleformer byttet roller, idet der er en større andel af gymnasielærerne end af folkeskolelærerne, som har konstateret et behov her.

Den største enkeltpost er dele af opgavesamlinger/arbejdshefter, hvor hele 7o pct. af folkeskolelærerne og 44 pct. af gymnasielærerne har konstateret et kopieringsbehov. I øvrigt noteres, at folkeskolelærerne har et noget større behov for kopiering af noder og sange samt figurer end gymnasielærerne har.

b. Kopieringen fordelt på arter af udgivne værker.

Antallet af original- og kopisider er i tabel 3.4 procentvist fordelt på arter af værker. For begge skoleformer under ét udgør undervisningsmateriale den største hovedgruppe af originalsider. Betragtes skoleformerne hver for sig, viser der sig at være en betydelig forskel i fordelingen på arter.

Medens folkeskolelærerne henter op imod halvdelen af originalsiderne fra undervisningsmateriale og ca. 1/5 fra anden faglitteratur, henter gymnasielærerne godt 1/3 fra begge hovedgrupper.

Tabel 3.4 Original- og kopisider procentvis fordelt efter arter af værker.

Pct.	Originalsider		Kopisider	
	Folke-skole	Gymna-sium	Folke-skole	Gymna-sium
11. Hele romaner	-	o,5	-	o,1
12. Kap. af romaner	1,1	o,1	o,9	o,1
13. Dele af kap. af romaner	2,1	1,6	2,1	1,o
14. Hele noveller	3,o	4,5	3,3	3,1
15. Dele af noveller	1,6	o,4	1,4	o,3
16. Flere digte	1,1	3,9	1,5	3,7
17. Enkelte digte	1,8	2,9	3,2	2,6
18. Dele af digte	o,2	o,o	o,2	o,o
19. Noder (alene)	1,7	o,9	1,3	o,9
2o. Noder + sange	4,2	o,5	5,6	o,7
11-2o. I alt skønlitteratur	16,7	15,4	19,5	12,5
21. Hele lærebøger	1,1	1,2	o,4	o,1
22. Kap. af lærebøger	4,8	13,1	5,o	2,7
23. Dele af kap. af lærebøger	9,6	9,2	8,8	13,4
24. Hele opg.saml./arbejdshæfter	3,4	1,2	3,6	2,2
25. Dele af opg.sam./arbejdshæfter	21,5	8,4	19,3	16,9
26. Figurer alene	7,4	1,2	6,8	1,1
21-26. I alt undervisn.mat.	47,9	34,4	43,9	36,5
27. Hele lærebøger	o,2	-	o,o	-
28. Kap. af lærebøger	1,3	4,1	o,7	4,o
29. Dele af kap.af lærebøger	2,7	3,2	3,2	4,4
3o. Hele artikler i fagtidsskrifter	2,9	4,1	3,6	4,1
31. Dele af artikler i fagtidsskrifter	5,2	2,o	4,5	3,1
32. Hele opg.saml./arbejdshæfter	o,7	-	o,6	-
33. Dele af opg.saml./arbejdshæfter	3,8	14,3	4,1	5,1
34. Figurer alene	3,4	9,8	4,4	4,9
27-34. I alt anden faglitteratur	2o,2	37,6	21,1	25,6
35. Hele artikler } fra aviser og ugeblade	2,7	2,3	2,7	4,2
36. Dele af artikler } fra aviser og ugeblade	2,9	2,7	3,7	3,3
37. Foto/tegning } fra aviser og ugeblade	2,4	o,8	1,8	1,2
35-37. I alt aviser og ugeblade	8,o	5,7	8,2	8,7
38. Off. udgivelser	1,4	2,o	1,9	3,4
39. Enkelttryk	1,1	1,1	1,1	8,5
4o. Fotos, tegninger	2,4	o,3	1,8	o,2
41. Malerier	o,2	o,o	o,1	o,5
42. Andet	2,2	3,6	2,4	4,2
38-42. I alt diverse	7,3	7,o	7,3	16,7
Total	1oo	1oo	1oo	1oo

Med hensyn til de enkelte arter af værker bemærkes,at dele af opgavesamlinger/arbejdshefter og figurer for folkeskolelærere medfører mange originalsider under undervisningsmateriale, medens dette for gymnasielærere er tilfældet under anden faglitteratur. I øvrigt udgør noder og sange en bemærkelsesværdig stor andel af folkeskolens originalsider.

Antallet af udleverede kopisider afhænger foruden af original-sidetallet af antal eksemplarer pr. originalside, som igen afhænger af, om kopisiderne anvendes til hele klasser, til grupper eller til enkelte elever. Forholdet mellem original- og kopisidernes fordeling på arter må derfor ses i lyset af sidernes anvendelse.

c. Kopieringen fordelt efter anvendelse.

En vurdering af hvorledes kopieringen indgår i undervisningen vil bedst kunne foretages på grundlag af originalsidernes fordeling efter anvendelse. Kopisidernes fordeling efter anvendelse må nødvendigvis koncentrere sig om klasseundervisning som følge af de større oplag, der kræves her.

I tabel 3.5 er original- og kopisiderne for hver hovedgruppe af arter procentvis fordelt efter anvendelse. Tilsvarende fordelinger for hver enkelt art af værker er gengivet i bilagstabellerne 3.3 og 3.4.

Det samlede antal originalsider fordeler sig med noget over halvdelen anvendt til klasser, ca. 1/4 til grupper af elever og knap 1/5 til enkelte elever. Opdelt på arter af værker skiller anden faglitteratur sig ud ved i større omfang end de øvrige hovedgrupper at blive anvendt til grupper og enkelte elever.

For de to skoleformer er hovedtendensen, at gymnasieskolen anvender relativt flere originalsider til enkelte elever end folkeskolen, som til gengæld anvender flere sider til grupper af elever og klasser.

Med den således beskrevne fordeling af originalsiderne efter anvendelse, forekommer det umiddelbart overraskende, at gymnasierne anvender en større andel af kopisiderne til klasser end folkeskolerne, specielt når man tager originalsidernes fordeling

på arter i betragtning. Forklaringen er imidlertid, at den gennemsnitlige klassestørrelse i gymnasiet er op imod 2o pct. højere end i folkeskolen, hvilket afleder et større antal kopier pr. original ved anvendelse til klasser.

Tabel 3.5 Original- og kopisider procentvis fordelt efter arter af værker og efter anvendelse.

Pct.	Originalsider					Kopisider				
	Anvendt til				Fordelt på arter	Anvendt til:				Fordelt på arter
	klasser	grupper	enk. elever	i alt		klasser	grupper	enk. elever	i alt	
FOLKESKOLE:										
Skønlitteratur	71	18	11	loo	17	86	12	2	loo	2o
Undervisningsmat.	6o	23	17	loo	48	83	13	4	loo	44
Anden faglitt.	45	37	18	loo	2o	76	2o	4	loo	21
Aviser, ugeblade	61	24	15	loo	8	89	8	3	loo	8
Diverse	51	33	16	loo	7	76	2o	4	loo	7
I alt	58	26	16	loo	loo	82	15	3	loo	loo
GYMNASIESKOLE:										
Skønlitteratur	72	13	15	loo	15	92	5	3	loo	12
Undervisningsmat.	54	8	38	loo	34	95	5	o	loo	36
Anden faglitteratur	3o	42	28	loo	38	7o	25	5	loo	26
Aviser, ugeblade	77	19	4	loo	6	94	6	o	loo	9
Diverse	82	1	17	loo	7	99	o	1	loo	17
I alt	51	22	27	loo	loo	89	9	2	loo	loo

d. Bearbejdning af originalsiderne.

I tabel 3.6 er lærerne fordelt efter hvor hyppigt de indarbejder det forlagsmæssigt trykte materiale i egne tekster. For den samlede kopiering viser tabellen, at omkring 4o pct. af lærerne aldrig bearbejder originalsiderne, forinden disse kopieres, medens

omkring 2o pct. somme tider og ca. 4o pct. altid eller oftest indarbejder originalsiderne i egne tekster.

Tabel 3.6 Lærerne procentvis fordelt efter om originalsiderne indarbejdes i egne tekster.
Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

Pct.	Folkeskolelærere				Gymnasielærere			
	Indarbejdes originalsiderne i egne tekster				Indarbejdes originalsiderne i egne tekster			
	altid/ oftest	somme tider	nej	I alt	altid/ oftest	somme tider	nej	I alt
Skønlitteratur	31	28	41	loo	16	25	59	loo
Undervisningsmat.	42	25	33	loo	39	22	31	loo
Anden faglitteratur	39	19	42	loo	49	18	33	loo
Aviser, ugeblade	47	23	3o	loo	62	14	24	loo
Diverse	42	3o	28	loo	25	13	62	loo
Total	4o	24	36	loo	39	19	42	loo
Heraf anvendt til:								
Klasser	41	22	37	loo	42	2o	38	loo
Grupper	42	26	32	loo	26	32	42	loo
Enkelte elever	3o	31	39	loo	27	-	73	loo

Opdelt på folkeskolen og gymnasiet er den samlede kopiering lidt hyppigere bearbejdet i folkeskolen end i gymnasiet. For de enkelte hovedgrupper af arter udgivne værker er der imidlertid noget større forskelle mellem de to skoleformer. Ved kopiering fra skønlitteratur og fra "diverse" arter foretager omkring 60 pct. af gymnasielærerne ingen bearbejdning af originalsiderne mod kun ca. 3o-4o pct. af folkeskolelærerne. Ved kopiering fra de tre øvrige hovedgrupper foretager et flertal af begge lærerkategorier en bearbejdning af originalsiderne, men her hyppigst af gymnasielærerne.

Kopieringens anvendelse til klasser, grupper eller enkelte elever synes ikke at betyde så meget for bearbejdningen af originalsiderne i folkeskolen som i gymnasiet, hvor især kopieringen anvendt til enkelte elever hyppigt er ibearbejdet.

3.3 Sammenligning med svensk undersøgelse.

I 1968 gennemførtes i Sverige en stikprøveundersøgelse af omfanget af lærernes kopiering og anden mangfoldiggørelse af forlangsmæssigt trykt materiale. Undersøgelsens hovedresultater er gengivet i den i indledningsafsnittet nævnte "Kungl.Maj:ts proposition nr. 7o år 1973". Mere detaillerede oplysninger findes i den svenske Skolöverstyrelses notat af 19. marts 1969, som er aftrykt i bilag 4.

Nogle af resultaterne fra den svenske undersøgelse er i tabellerne 3.7 og 3.8 sammenholdt med nærværende danske undersøgelses resultater.

Tabel 3.7 Antal kopisider pr. lærer og pr. elev. Danmark 1972-73 og Sverige 1968-69.

	Danmark (1972-73)	Sverige (1968-69)
Antal kopisider		
pr. lærer	1.o2o	1.75o
pr. elev	65	125

Af tabel 3.7 fremgår det, at kopieringsaktiviteten målt ved antal kopisider i Sverige er hen imod dobbelt så stor som i Danmark. Det må dog tages i betragtning, at den svenske undersøgelse foruden folke- og gymnasieskoler også omfatter handelsskoler og tekniske skoler, hvis kopieringsaktivitet antagelig ligger højere end gennemsnittet for folke- og gymnasieskolerne.

Ved sammenligning må det også tages i betragtning, at de svenske tal, som vedrører skoleåret 1968-69, er 4 år ældre end de danske tal. Endvidere at de svenske resultater er baseret på en registrering af lærernes faktiske kopiering (i 14 dages-periode), medens de danske resultater bygger på en behovsunder-

søgelse, der muligvis viser noget større tal end den faktiske kopiering.

Det må således kunne fastslås, at kopieringen af forlagsmæssigt trykt materiale "alt andet lige" er betydeligt større i Sverige end i Danmark.

Tabel 3.8 Originalsiderne procentvis fordelt efter arter af værker.
Danmark 1972-73 og Sverige 1968-69.

Pct.	Danmark (1972-73)	Sverige (1968-69)
Skønlitteratur (excl.noder)	11	3
Noder	5	1
Lærebøger	17	19
Opgavesamlinger/ arbejdshæfter	4o	44
Faglitteratur	12	8
Aviser og blade	8	14 1)
Off. udgivelser	2	3
Enkelttryk	1	3
Fotos,tegninger, malerier	2	3
Andet	2	2
I alt	loo	loo

1) Indgår med antal "spaltedecimeter".

Kopieringen fordelt på arter af udgivne værker i Danmark og Sverige er vist i tabel 3.8. Det fremgår heraf, at de to landes fordelinger ligger bemærkelsesværdigt tæt på hinanden, begge med hovedvægten på opgavesamlinger og arbejdshæfter samt lærebøger. Den mest udtalte forskel viser sig ved skønlitteratur og noder, som i Danmark udgør ca. 4 gange så stor en andel af den samlede kopiering som i Sverige. En del af - men næppe hele - forklaringen herpå må findes i, at den svenske undersøgelse også omfatter handelsskoler og tekniske skoler.

3.4 Resumé.

Kopieringen af udgivne værker er i skoleåret 1972-73 opgjort til knap 5o mıll. kopisider udført på basis af 3 mıll. originalsider. En sammenligning med skoleundersøgelsen peger dog på, at lærerundersøgelsens tal muligvis ligger op imod lo mıll. kopısider over den faktiske kopiering.

Omkring lo pct. af kopieringen udføres på gymnasierne.

Langt den største kopiering sker fra opgavesamlinger og arbejdshæfter, især fra hele heraf. Endvidere sker der en betydelig kopiering fra lærebøger og fra figurer alene. Endelig skal nævnes fagtidsskrifter samt noder og sange som vigtige kopieringsarter.

Noget over halvdelen af kopieringen anvendes til klasseundervisning, ca. 1/4 til grupper af elever og knap 1/5 til enkelte elever. Kopieringen sker oftere som supplement til lærebøger end som erstatning for lærebøger.

Hverken leveringsvanskeligheder eller "for lave" bevillinger til undervisningsmidler synes at spille nogen rolle for kopieringens omfang.

Med den forventede udbygning af skolernes kopieringsfaciliteter må man de kommende år påregne en fortsat stigende kopiering af udgivne værker.

4. SAMMENFATNING OG KONKLUSION.

De seneste lo-15 års tekniske udvikling af apparattyper, som efter et fotografisk overførselsprincip forholdsvis hurtigt og "billigt kan reproducere mange eksemplarer af god kvalitet, har muliggjort udstrakt anvendelse af fotokopieret materiale i undervisningen. Skoleundersøgelsen viser, at disse apparat-typer (offsetanlæg og fotokopimaskiner) har vundet stor udbredelse i folke- og gymnasieskolerne, hvor over 80 pct. af skolerne har et sådant apparat. Heraf har ca. lo pct. af skolerne hurtige apparater med 2o eller flere kopier pr. minut.

Skoleundersøgelsen viser endvidere, at tyngdepunktet i kopieringsvirksomhedan stadig ligger på sværteduplikatorer og andre mindre avancerede anlæg, idet 75 pct. af den samlede kopisideproduktion på ca. loo mill. sider i 1972-73 er blevet fremstillet på disse anlæg. De nye apparattyper har således ikke medført en total ændring af skolernes kopieringsvirksomhed.

På den anden side tyder skoleundersøgelsen også på, at antallet af skoler med hurtige anlæg med fotografisk overførselsprincip i disse år er i hastig vækst, hvorfor disse anlæg må forventes i fremtiden at levere en voksende andel af skolernes kopiering.

Skolernes kopiering består af dels selvfremstillet materiale, dels forlagsmæssigt trykt materiale. Ifølge lærerundersøgelsen er der i folke- og gymnasieskolerne i 1972-73 blevet fremstillet 4o-5o mill. kopisider på basis af ca. 3 mill. sider forlagsmæssigt trykt materiale.

Denne kopiering fordeler sig med omkring i/o på skønlitteratur, 2/3 på undervisningsmateriale og anden faglitteratur samt 1/6 på andre arter af udgivne værker. Det vil sige, at størstedelen af kopieringen sker fra værker, som er udgivet udelukkende eller hovedsageligt med henblik på undervisningsbrug. Dette understreges af, at den største "enkelt-art", hvorfra kopieres,

er opgavesamlinger og arbejdshæfter, som alene udgør omkring 1/4 af kopieringen af forlagsmæssigt trykt materiale.

Det fremgår endvidere af lærerundersøgelsen, at størsteparten af kopieringen fra undervisningsmateriale og anden faglitteratur kun omfatter dele af de enkelte værker, samt at ca. 2/3 af de kopierende lærere indarbejder originalsiderne i deres egne tekster. Om faktorerne bag kopieringsbehovet viser undersøgelsen, at lærerne langt hyppigere anvender kopiering som supplement til end som erstatning for lærebøger, og at hverken leveringsvanskeligheder eller lave bevillinger til undervisningsmidler er af væsentlig betydning for kopieringens omfang.

Retstilstanden efter den gældende ophavsretslov har ikke været tilstrækkelig klar til, at man ved lærerundersøgelsen kunne søge oplyst, i hvilket omfang kopieringen er lovlig eller ulovlig. Der har imidlertid for udvalget ikke været tvivl om, at den ikke lovlige kopiering udgør en væsentlig del af den samlede kopiering.

Det er udvalgets opfattelse, at de foreliggende undersøgelsesresultater klart viser, at skolernes kopiering af forlagsmæssigt trykt materiale er et væsentligt problem såvel for lærerne i deres undervisning som for de forfattere og forlæggere, hvis rettigheder krænkes af kopieringen.

Udvalget vil sluttelig pege på, at den fremtidige udvikling i skolerne må forventes at forstærke problematikken omkring kopieringen af forlagsmæssigt trykt materiale.

5. B I L A G.

Bilag 1.

Skole-, elev- og lærertal fordelt på hovedområder.

I undersøgelsen indgår samtlige kommunale folkeskoler samt statslige og kommunale gymnasier. Skolernes elevtal omfatter børnehaveklasser, l.-lo. klasser, 1.-3. real, specialklasser, 1.-3. gymnasieklasser samt HF-klasser.

Ved geografisk opdeling er hovedområderne defineret således:

København og Frederiksberg:	Københavns kommune Frederiksberg kommune
Nordøstsjælland:	Københavns amt Frederiksborg amt Roskilde amt
Øerne i øvrigt:	Vestsjællands amt Storstrøms amt Bornholms amt Fyns amt
Sydjylland:	Sønderjyllands amt
Vestjylland:	Ribe amt Ringkøbing amt Viborg amt
Østjylland:	Vejle amt Århus amt
Nordjylland:	Nordjyllands amt

Bilagstabel 1.1 Antal skoler, elever og lærere fordelt på hovedområder. Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

	Hovedområder							Hele landet
	København og Frederiksberg	Nordøst-Sjælland	Øerne i øvrigt	Syd-jylland	Vest-jylland	Øst-jylland	Nord-jylland	
Folkeskoler:								
Antal skoler	99	303	508	147	419	319	218	2.013
Antal elever	57.673	168.882	146.335	39.058	116.109	124.536	73.800	726.393
Antal lærere	3.921	10.570	9.213	2.299	7.210	7.442	4.190	44.845
Gymnasier:								
Antal skoler	12	23	15	4	14	13	8	89
Antal elever	4.278	10.447	6.920	1.736	6.017	7.118	4.288	40.804

Bilag 2.1 Skoleundersøgelsen:

Skema og skrivelser.

Spørgeskemaet "SKOLENS KOPIERING og anden mangfoldiggørelse" udsendtes i perioden 15. - 17. maj 1973 via kommuner (amter) til samtlige kommunale (amtskommunale) folke- og gymnasieskoler og direkte til statsskolerne. De udsendte skrivelser samt skemaet er optrykt i nærværende bilag.

Undervisningsministeriets
"Kopi-udvalg"

Den 15. maj 1973.
J.nr. o7-2o-ol-o2.

Til amtsrådet.

Som det måske er amtsrådet bekendt, har undervisningsministeriet nedsat et udvalg til at forestå undersøgelser vedrørende fotokopiering og anden mangfoldiggørelse af forlagsmæssigt trykt materiale i skolerne.

Udvalget har besluttet at gennemføre to undersøgelser, hvoraf den ene henvender sig til lærerne, og den anden er rettet til
./. skolerne. Til amtsrådets orientering vedlægges kopier af følgeskrivelserne til lærerne og skolerne.

Man skal samtidig anmode amtsrådet om at foranledige ved-
./. lagte skemaer om "skolens kopiering og anden mangfoldiggørelse" udfyldt for hver af amtets (amtskommunale) gymnasieskoler. Med henblik på udsendelse til skolerne er vedlagt et antal skemaer med følgeskrivelser (med bilag) svarende til antallet af gymnasier i amtet.

De udfyldte skemaer bedes <u>senest den 23. juni 1973</u> indsendt tiJ

Undervisningsministeriet
Den økonomisk-statistiske konsulent
Frederiksholms Kanal 25 B
122o København K.

P.u.v.

Bent Rasmussen
formand

Undervisningsministeriets
"Kopi-udvalg"

Den 15. maj 1973.
J.nr. o7-2o-ol-o2.

Til kommunalbestyrelsen.

Som det måske er kommunalbestyrelsen bekendt, har undervisningsministeriet nedsat et udvalg til at forestå undersøgelser vedrørende fotokopiering og anden mangfoldiggørelse af forlagsmæssigt trykt materiale i skolerne.

Udvalget har besluttet at gennemføre to undersøgelser, hvoraf den ene henvender sig til lærerne, og den anden er rettet til skolerne. Til kommunalbestyrelsens orientering
./. vedlægges kopier af følgeskrivelserne til lærerne og skolerne.

Man skal samtidig anmode kommunailbestyrelsen om at foran-
./. ledige vedlagte skemaer om "skolens kopiering og anden mang-
foldiggørelse" udfyldt for hver af kommunens folke- og gym-
./. nasieskoler. Med henblik på udsendelse til skolerne er vedlagt et antal skemaer med følgeskrivelser (med bilag) svarende til antallet af skoler i kommunen.

De udfyldte skemaer bedes <u>senest den 23. juni 1973</u> indsendt til

Undervisningsministeriet
Den økonomisk-statistiske konsulent
Frederiksholms Kanal 25 B
122o København K.

P.u.v.

Bent Rasmussen
.formand

Undervisningsministeriets
"Kopi-udvalg"

Den 15. maj 1973.
J.nr. o7-2o-ol-o2.

Til alle offentlige folke- og gymnasieskoler.

Udvalget, der er nedsat under undervisningsministeriet til at forestå undersøgelser vedrørende kopiering og anden mangfoldiggørelse af forlagsmæssigt trykt materiale i skolerne, har med ministeriets godkendelse besluttet at gennemføre to undersøgelser, der skal danne baggrund for en rimelig og praktisk løsning af kopieringsspørgsmålet.

Den ene undersøgelse henvender sig til lærerne og er tilrettelagt som stikprøveundersøgelse, der sigter på at belyse kopieringen af udgivne værker. Til skolens orientering vedlægges en kopi af den følgeskrivelse, der er udsendt til de udvalgte lærere sammen med spørgeskemaet.

Den anden undersøgelse er rettet til skolerne og sigter på at belyse udviklingen i skolernes forsyning med kopieringsfaciliteter - specielt offset- og fotokopimaskiner - samt belyse kopieringens samlede omfang. Spørgeskemaet vedlægges.

./.

Skemaet bedes udfyldt, således at det kan være undervisningsministeriet i hænde senest den 23. juni 1973.

Undervisningsministeriets adresse:

Undervisningsministeriet
Den økonomisk-statistiske konsulent
Frederiksholms Kanal 25 B
122o København K.

P.u.v.

Bent Rasmussen
formand

Undervisningsministeriets Kopiudvalg.

SKOLENS KOPIERING

OG ANDEN MANGFOLDIGGØRELSE

Skolens navn	8 6 (1 2)	Skolekode (3 – 7)
Kommune og amt		Udfyldes ikke (8 – 13)

	Om kopiapparaturet							Antal kopisider i skoleåret 1972/73 se note 2	Kopisiderne er anvendt til: (anfør skønnet procentfordeling)		
	Antal apparater pr. 1.maj 1973	Hvornår anskaffet (sæt x) se note 1			Hvem betjener almindeligvis apparaterne (sæt x - evt. flere)				I alt	heraf til: Undervisning	Andet (administration, meddelelser til elever og forældre osv.)
		1) Før 1.8.1971	2) Efter 1.8.1971	3) Efter 1.8.1972	1) Lærer	2) Sekretær	3) Andre				
Offset-duplikator	14 – 15	16	17	18	19	20	21	22 – 27	100	28 – 30	
Fotokopimaskine (se note 3)	31 – 32	33	34	35	36	37	38	39 – 44	100	45 – 47	
Andet (alm. duplikator o.l.)	48 – 49	50	51	52	53	54	55	56 – 61	100	62 – 64	
Kopiering foretaget uden for skolen								65 – 70	100	71 – 73	

Note 1. Anfør anskaffelsestidspunktet for skolens første apparat af de forskellige typer.

Note 2. Opgives bedst muligt (støttet af oplysninger fra tællere/rekvisitioner/indkøbt papir eller tilsvarende).

Er tallene alene baseret på skøn efter bedste evne, sæt x her: ☐ (74)

Er tallene baseret på en anden periode end skoleåret 1972/73, anfør perioden her: ☐ (UDFYLDES IKKE) (75 – 78)

Note 3. For Skolens hurtigste fotokopimaskine ønskes oplyst det maksimale antal kopier pr. minut: ☐ (79 – 80)

Skoleleder

Bilag 2.2 Skoleundersøgelsen:

Besvarelse og opregning.

Spørgeskemaet "SKOLENS KOPIERING og anden mangfoldiggørelse" er udsendt til samtlige 2.1o2 offentlige folke- og gymnasieskoler (incl. specialskoler). Heraf har 1.543 skoler, svarende til 73,4 pct., returneret skemaet i udfyldt stand, jfr. tabel 2.2.1. Dog har 161 skoler helt eller delvist undladt at angive antallet af kopisider.

Tabel 2.2.1 Skolernes besvarelse.

	Folkeskoler			Gymnasier			Total
	med 1-299 elever	med 3oo- elever	I alt	med 1-299 elever	med 3oo- elever	I alt	
	antal skoler						
(1) Samlet antal offentlige skoler	1.o61	952	2.o13	9	8o	89	2.1o2
(2) Antal indkomne skemær	7o6	761	1.467	9	67	76	1.543
	pct.						
(3) Besvarelsesprocent (2) i pct. af (1)	66,5	79,9	72,9	1oo,o	83,8	85,4	73,4

Af tabel 2.2.1 ses, at besvarelsesprocenten for gymnasierne er noget højere end for folkeskolerne, hvor især de mindre skoler med under 3oo elever har en forholdsvis lav besvarelsesprocent. Da skolernes forsyning med kopieringsfaciliteter og skolernes kopieringsaktivitet - som vist i afsnit 2.2.1 og 2.2.2 - er stærkt afhængig af skolens højeste undervisningstrin og elevtal, har det ved opregning til totaltal været nødvendigt at tage hensyn til denne "skævhed" ved de indkomne skemaers fordeling i forhold til fordelingen af samtlige skoler.

Ved opregningen har man derfor opdelt skolerne i folkeskoler og gymnasier, som igen er opdelt i skoler med under 3oo elever og skoler med 3oo elever og derover. Inden for hver af disse 4 grupper er det antaget, at de skoler, som ikke har besvaret skemaet, har samme gennemsnitlige kopieringsaktivitet pr. elev som de skoler, der har besvaret skemaet.

(For de skoler, som har oplyst at have offsetanlæg, fotokopieringsmaskine og/eller andet mangfoldiggørelsesudstyr, og som har undladt at angive kopisidetal, har man forudsat samme gennemsnitlige produktion pr. elev, som kan beregnes for de skoler, som har angivet sidetal for de pågældende apparater).

Bilag 2.3 Skoleundersøgelsen:

Bilagstabeller.

Bilagstabel 2.1 Skolernes forsyning med kopieringsapparater. Opdeling på hovedområder. Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

Bilagstabel 2.2 Skoler med apparat procentvis fordelt efter anskaffelsestidspunkt for skolens første apparat. Opdeling på hovedområder. Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

Bilagstabel 2.3 Skolerne fordelt på kategorier efter forsyning med kopieringsfaciliteter. Opdeling på skolens elevtal og højeste undervisningsniveau. Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

Bilagstabel 2.4 Gennemsnitligt kopisidetal pr. elev pr. år. Opdeling på skolens elevtal og højeste undervisningsniveau samt hovedområder. Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

Bilagstabel 2.5 Skoler med kopiering procentvis fordelt efter kopisidernes anvendelse til undervisningsbrug. Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

Bilagstabel 2.1. Skolernes forsyning med kopieringsapparater. Opdeling på hovedområder. Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

	Hovedområder							Hele landet
	København og Frederiksberg	Nordøst-sjælland	Øerne i øvrigt	Syd-jyll.	Vest-jyll.	Øst-jyll.	Nord-jyll.	
Forsyning med kopiapparater	------ Skoler med apparat i pct. af samtlige skoler ------							
Offsetanlæg	7	9	3	1	1	4	3	3
Fotokopimaskine:								
Skolens hurtigste maskine: 1 - 9 kopi/minut	7o	4o	41	36	37	39	42	41
1o - 19 " "	6	36	18	13	14	27	16	2o
2o - 59 " "	o	6	4	3	5	3	3	4
6o - " "	1	6	4	1	2	1	5	3
Uoplyst	13	6	12	9	15	17	11	12
I alt	9o	94	79	62	73	87	77	8o
Andet (duplikator og lign.)	98	96	94	9o	94	94	96	94
Total	1oo	99	98	91	97	97	99	98

1) Antal skoler med mindst ét apparat.

Bilagstabel 2.2 Skoler med apparat fordelt efter anskaffelsestidspunkt for skolens første apparat. Opdeling på hovedområder.
Offentlige folke- og gymnasieskoler.

		Hovedområder							Hele landet
		København og Frederiksberg	Nordøst-sjælland	Øerne i øvrigt	Syd-jyll.	Vest-jyll.	Øst-jyll.	Nord-jyll.	
		pct.							
Første apparat anskaffet i skoleåret:									
Offset	1970-71 eller før	12	18	46	-	100	10	20	24
	1971-72	38	29	18	-	-	40	80	33
	1972-73	50	53	36	100	-	50	-	43
	Uoplyst	-	-	-	-	-	-	-	-
	I alt	100	100	100	100	100	100	100	100
Fotokopi-maskine	1970-71 eller før	74	56	57	57	53	65	65	59
	1971-72	19	27	24	26	29	20	21	24
	1972-73	5	14	17	16	16	14	11	15
	Uoplyst	2	3	2	1	2	1	3	2
	I alt	100	100	100	100	100	100	100	100
Andet (dupl.o.l.)	1970-71 eller før	86	87	91	89	88	90	92	89
	1971-72	4	5	3	6	5	6	4	5
	1972-73	2	3	1	3	3	1	-	2
	Uoplyst	8	5	5	2	4	3	4	4
	I alt	100	100	100	100	100	100	100	100

Bilagstabel 2.3 Skolerne procentvis fordelt på kategorier efter forsyning med kopieringsfaciliteter. Opdeling på skolens elevtal og højeste undervisningsniveau. Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

Pct.	Kategori 1) A (o-1 points)	B (2-3 points)	C (4-6 points)	D (7 points-)	I alt
Folkeskoler					
-149 elever	31	42	23	4	1oo
15o-299 "	6	36	44	14	1oo
3oo-599 "	1	1o	48	41	1oo
6oo- "	o	5	38	57	1oo
I alt	1o	23	38	29	1oo
Gymnasier					
-149 elever	-	-	1oo	-	1oo
15o-299 "	-	-	5o	5o	1oo
3oo-599 "	-	2	22	76	1oo
6oo- "	-	-	8	92	1oo
I alt	-	1	24	75	1oo
Total					
-149 elever	31	42	23	4	1oo
15o-299 "	6	35	44	15	1oo
3oo-599 "	o	9	45	46	1oo
6oo- "	o	5	37	58	1oo
I alt	1o	23	37	3o	1oo

1) Vedrørende definition af kategori, se tekstafsnit 2.2.1

Bilagstabel 2.4 Gennemsnitligt kopisidetal pr. elev pr. år.
Opdeling på skolens elevtal og højeste undervisningsniveau samt hovedområder.
Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

Kopisider pr. elev	Hovedområder							Hele landet
	København og Frederiksberg	Nordøst-sjælland	Øerne i øvrigt	Syd-jyll.	Vest-jyll.	Øst-jyll.	Nord-jyll.	
Folkeskoler								
-149 elever	116	125	45	45	55	55	52	54
150-299 "	79	162	57	63	62	69	78	75
300-599 "	55	154	133	131	94	123	95	118
600- "	77	173	110	116	102	118	94	126
I alt	71	168	104	103	87	109	88	112
Gymnasier								
-149 elever	.	(401)	.	.	.	.	.	(401)
150-299 "	(116)	(208)	.	(189)	(284)	(493)	.	242
300-599 "	455	404	354	(194)	577	515	(490)	450
600- "	.	(1.303)	(171)	.	.	(614)	(458)	730
I alt	423	676	309	193	541	553	476	504
Total								
-149 elever	116	140	45	45	55	55	52	54
150-299 "	89	164	57	71	76	77	78	78
300-599 "	135	190	154	144	158	169	147	158
600- "	77	201	110	116	102	147	110	141
I alt	99	196	114	108	112	141	109	134

Anm. Tallene i parantes er baseret på oplysninger fra færre end 5 skoler.

Bilagstabel 2.5. Skoler med kopiering procentvis fordelt efter kopisidernes anvendelse til undervisningsbrug. Offentlige folke- og gymnasieskoler. 1972-73.

Pct.	Procentvis andel af kopisider anvendt til undervisningsbrug:					I alt
	o eller uoplyst	-1o	-5o	-9o	-1oo	
Offsetanlæg	6,4	2,1	23,4	53,2	14,9	1oo
Fotokopimaskine	5,8	5,8	27,3	45,3	15,8	1oo
Andet (duplikator o.l.)	1,8	1,7	15,4	66,7	14,3	1oo
Uden for skolen	35,1	5,2	18,6	11,o	3o,2	1oo

Bilag 3.1 Lærerundersøgelsen:

Skema og skrivelser.

Spørgeskemaet om lærernes kopiering og anden mangfoldiggørelse af forlagsmæssigt trykt materiale udsendtes fra undervisningsministeriet i perioden 15. - 17. maj 1973 til de udtrukne ca. 2 pct. af lærerne. Skemaet sendtes med lærerens navn til ansættelsesskolens adresse.

Af hensyn til anonymiteten ved besvarelsen kunne skemaet ikke påføres lærerens navn eller f.eks. CPR-nr., men for at kunne styre bearbejdningen af skemaerne, blev disse af bogtrykkeren påført et løbenummer (1-999).

Ved indsendelsesfristens udløb den 12.. juni 1973 var der indkommet knap 6o pct. af de udsendte skemaer. For at bringe besvarelsesprocenten højere op udsendtes den 19. juni 1973 til de udvalgte lærere endnu en skrivelse, hvori de resterende 4o pct. af lærerne opfordres til at returnere skemaet. Skrivelsen gav dog kun et begrænset resultat, nemlig yderligere knap lo pct. besvarelse.

De udsendte skrivelser samt skemaet er optrykt i nærværende bilag.

Undervisningsministeriets
"Kopi-udvalg"

Den 15. maj 1973.
J.nr. o7-2o-ol-o2.

Som De vil vide, har der gennem nogen tid været røre om og hersket uklarhed om kopieringen af forlagsmæssigt trykt materiale inden for undervisningsområdet.

Undervisningsministeriet har nedsat et udvalg til at forestå undersøgelser af kopieringen på skolerne. Udvalget har med ministeriets godkendelse besluttet at gennemføre denne undersøgelse ved udsendelse af spørgeskemaer til godt 1 pct. af landets lærere på folke- og gymnasieskoler, tilfældigt udtrukket, og De er således en af disse lærere.

Undersøgelsen skal belyse kopieringen af forlagstrykt materiale og derved danne baggrund for en rimelig og praktisk løsning af kopieringsspørgsmålet.

Spørgeskemaet udsendes til godt 1 pct. af lærerne, hvorved den enkelte lærers besvarelse vil få stor vægt. Undersøgelsen vil derfor kun lykkes, hvis den enkelte lærer besvarer skemaet meget nøjagtigt og herved giver et realistisk billede af sin egen situation.

Skemaet kan virke temmelig "stort", især for lærere, der ikke kopierer ret meget. Men vi har ment det nødvendigt at medtage de mange muligheder.

Det må understreges, at det anvendte begreb "kopiering" dækker over al mangfoldiggørelse (offset-, sprit- og sværteduplikering, fotokopiering m.v.) og dækker også over kopiering på apparatur uden for skolen til brug for Deres arbejde i skolen.

Deres besvarelse vil blive behandlet anonymt.

Det udfyldte skema bedes indsendt til nedenstående adresse (frankeret svarkuvert vedlagt) senest den 12. juni 1973.

På forhånd tak for Deres medvirken.

P.u.v.

Bent Rasmussen

Undervisningsministeriets "Kopi-udvalg"
att. sekretær Hanna Holm,
Frederiksholms Kanal 21,
122o København K.

Medlemsfortegnelse.

Bent Rasmussen, formand	(Undervisningsministeriet)
Hans Jørgen Lembourn	(Dansk Forfatterforening)
Ole Wivel	(Dansk Forlæggerforening)
J. Nørup-Nielsen	(Ministeriet for kulturelle anliggender)
Poul Bjørnholt	(Amtsrådsforeningen i Danmark)
Holger Knudsen	(Kommunernes Landsforening)
H. Lund Christiansen	(Akademikernes Centralorganisation)
Søren Kure	(Danmarks Lærerforening)

bo

Undervisningsministeriets
"Kopi-udvalg".

Den 19 juni 1973.

Til et udvalg af lærere i folke- og gymnasieskolen.

De modtog i sidste halvdel af maj måned i år et spørgeskema fra undervisningsministeriets "Kopi-udvalg" vedrørende Deres eventuelle kopiering af forlagsmæssigt trykt materiale til brug for Deres arbejde i skolen.

Ved indsendelsesfristens udløb var der indkommet ca. 60 pct. af de udsendte skemaer.

Da det er af stor betydning for undersøgelsens resultater, at vi får alle skemaerne ind, beder vi Dem om snarest belejligt udfylde og returnere det tidligere tilsendte skema, såfremt De ikke allerede har indsendt Deres besvarelse. Ønsker De ikke at udfylde skemaet, beder vi Dem alligevel indsende det - meget gerne med en kommentar om, hvorfor De ikke ønsker at besvare skemaets spørgsmål.

Det understreges, at Deres besvarelse vil blive behandlet anonymt.

Såfremt De allerede har indsendt Deres besvarelse, beder vi Dem undskylde denne henvendelse.

P.u.v.

Bent Rasmussen

SKEMA A

(1-3) № 999

(4-8) Skolens nr.	(9-10) Lærers fødselsdato

Nedenfor er opremset en række arter af udgivne værker, hvorfra De har mulighed for at kopiere (offset-, sprit- og stencilduplikere, fotokopiere m. v.).

Sæt (x) ud for de arter, hvor De i indeværende skoleår har konstateret et behov for på en eller anden måde at kopiere de pågældende arter af værker.

sæt (x)

SKØNLITTERATUR OG NODER

- ☐ 11 Hele romaner
- ☐ 12 Kapitler af romaner
- ☐ 13 Dele af kapitler af romaner
- ☐ 14 Hele noveller
- ☐ 15 Dele af noveller
- ☐ 16 Flere digte
- ☐ 17 Enkelte digte
- ☐ 18 Dele af digte
- ☐ 19 Noder (alene)
- ☐ 20 Noder + sange (digte)

UNDERVISNINGSMATERIALE

- ☐ 21 Hele lærebøger
- ☐ 22 Kapitler af lærebøger
- ☐ 23 Dele af kapitler af lærebøger
- ☐ 24 Hele opgavesamlinger/arbejdshæfter
- ☐ 25 Dele af opgavesamlinger/arbejdshæfter
- ☐ 26 Figurer alene

sæt (x)

ANDEN FAGLITTERATUR

- ☐ 27 Hele lærebøger
- ☐ 28 Kapitler af lærebøger
- ☐ 29 Dele af kapitler af lærebøger
- ☐ 30 Hele artikler i fagtidsskrifter
- ☐ 31 Dele af artikler i fagtidsskrifter
- ☐ 32 Hele opgavesamlinger/arbejdshæfter
- ☐ 33 Dele af opgavesamlinger/arbejdshæfter
- ☐ 34 Figurer alene

AVISER OG UGEBLADE M. V.

- ☐ 35 Hele artikler fra aviser og ugeblade
- ☐ 36 Dele af artikler fra aviser og ugeblade
- ☐ 37 Fotografier/tegninger alene fra aviser og ugeblade
- ☐ 38 **Offentlige udgivelser**
- ☐ 39 **Enkelttryk** (pjecer, blanketter m. v.)
- ☐ 40 **Fotos, tegninger**
- ☐ 41 **Malerier** (kunstværker)
- ☐ 42 **Andet**

---

		(1) meget ofte	(2) ofte	(3) somme tider	(4) nej	(5) ved ikke	
● Den kopiering, som De har behov for, har det været							
– som supplement til lærebøger	Sæt (x)	☐	☐	☐	☐	☐	(43)
– til erstatning for lærebøger	Sæt (x)	☐	☐	☐	☐	☐	(44)
– til seminarprægede opgaver	Sæt (x)	☐	☐	☐	☐	☐	(45)
– til andet formål	Sæt (x)	☐	☐	☐	☐	☐	(46)
● Har De haft behov for kopiering af lærebøger på grund af leveringsvanskeligheder	Sæt (x)	☐	☐	☐	☐	☐	(47)
● Anvender De materialer kopieret fra andre læreres eget udarbejdede materiale indeholdende kopier af udgivne værker	Sæt (x)	☐	☐	☐	☐	☐	(48)

---

		stiger meget	stiger	uæn-dret	falder	falder meget	
● Hvordan vil Deres behov for kopiering af det ovenfor nævnte materiale ændres ved øgede bevillinger til undervisningsmiddelkonto	Sæt (x)	☐	☐	☐	☐	☐	(49)
● Hvordan vil Deres faktiske kopieringsaktivitet ændres ved bedre kopieringsmuligheder (bedre maskiner, sekretær eller lignende)	Sæt (x)	☐	☐	☐	☐		(50)

● Hvilke klasser og fag har De

(51-52 53-54 55-56 56-58 59-60 ▌ 61-62 63-64 65-66 67-68 69-70 71-72 73-74 75-76 77-78)

SKEMA B

Vi ønsker en talmæssig belysning af omfanget af kopiering.
Den kopiering, De foretager eller ønsker at foretage, afhænger af mange forhold: Dem selv, de kopieringsmuligheder skolen har, eksisterende undervisningsmaterialer, konto for undervisningsmidler, prisen på kopier m. v.

Alle disse forhold vil vi bede Dem tage med i overvejelserne, således at de talstørrelser, De opgiver, er af Dem vurderet som realistiske i den situation, De rent faktisk er i.

De bedes medtage al form for kopiering (offset-, sprit- og stencilduplikering, fotokopiering m. v.) og også eventuel kopiering på apparatur uden for skolen.

Det er meget væsentligt for undersøgelsen, at Deres opgivelser er realistiske.

Nedenfor bedes De, for hver af de arter, De på skema A har sat (x) ved, anføre nogle oplysninger gældende for skoleåret 1972/73. Til støtte for Deres vurdering vil vi bede Dem tænke på hver af de klasser eller hold, De har.

Hvor meget vil De have kopieret i løbet af skoleåret 1972/73 –		I alt ca. antal **originalsider** hvorfra der kopieres – se note –	Det **samlede** antal udleverede kopisider – se note –	Indarbejdes originalsiderne i Deres egne tekster (sæt x) altid	oftest	somme tider	nej	ved ikke
Artsnr. [**11**] **Hele romaner**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**12**] **Kapitler af romaner**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**13**] **Dele af kapitler af romaner**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**14**] **Hele noveller**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**15**] **Dele af noveller**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**16**] **Flere digte**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**17**] **Enkelte digte**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐

NOTE

Før De skriver tallene ind, opgør venligst tallene for hver klasse/hold, De har, på et kladdeark.

Er flere forskellige arter (f. eks. digte og noveller) blandet sammen i et fælles kopi-sæt, kan De på kladdearket foretage opgørelsen samlet for de pågældende arter, men på skemaet vil vi bede Dem om at foretage en skønsmæssig fordeling på hver enkelt art.

SKEMA B (fortsat)

Hvor meget vil De have kopieret i løbet af skoleåret 1972/73 –

		I alt ca. antal **originalsider** hvorfra der kopieres	Det **samlede** antal udleverede kopisider	Indarbejdes originalsiderne i Deres egne tekster (sæt x)				
		– se note –		altid	oftest	somme tider	nej	ved ikke
Artsnr. [**18**] **Dele af digte**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**19**] **Noder alene**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**20**] **Noder + sange (digte)**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**21**] **Hele lærebøger**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**22**] **Kapitler af lærebøger**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**23**] **Dele af kapitler af lærebøger**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**24**] **Hele opgavesamlinger/arbejdshæfter**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**25**] **Dele af opgavesamlinger/arbejdshæfter**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**26**] **Figurer alene**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**27**] **Hele lærebøger**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**28**] **Kapitler af lærebøger**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**29**] **Dele af kapitler af lærebøger**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [**30**] **Hele artikler i fagtidsskrifter**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐

SKEMA B (fortsat)

Hvor meget vil De have kopieret i løbet af skoleåret 1972/73 –

		I alt ca. antal **originalsider** hvorfra der kopieres	Det **samlede** antal udleverede kopisider	Indarbejdes originalsiderne i Deres egne tekster (sæt x)				
		– se note –		altid	oftest	somme tider	nej	ved ikke
Artsnr. [31] **Dele af artikler i fagtidsskrifter**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [32] **Hele opgavesamlinger/arbejdshæfter**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [33] **Dele af opgavesamlinger/arbejdshæfter**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [34] **Figurer alene**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [35] **Hele artikler fra aviser og ugeblade**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [36] **Dele af artikler fra aviser og ugeblade**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [37] **Fotografier/tegninger alene fra aviser og ugeblade**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [38] **Offentlige udgivelser**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [39] **Enkelttryk**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [40] **Fotos/tegninger**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [41] **Malerier**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐
Artsnr. [42] **Andet**	– til hele klasser			☐	☐	☐	☐	☐
	– til grupper			☐	☐	☐	☐	☐
	– til enkelte elever			☐	☐	☐	☐	☐

Det udfyldte skema bedes **senest den 12. juni 1973** sendt til

Undervisningsministeriets Kopiudvalg, att. sekr. Hanna Holm **Frederiksholms Kanal 21, 1220 København K.**

Bilag 3.2 Lærerundersøgelsen:

Besvarelse, repræsentativitet og opregning.

Undersøgelsen af lærernes kopiering og anden mangfoldiggørelse af forlagsmæssigt trykt materiale er baseret på en stikprøve på ca. 2 pct. af de lærere, som pr. 1. september 1972 var ansat ved offentlige folke- og gymnasieskoler. Stikprøven er ved tilfældig udvælgelse udtrukket fra undervisningsministeriets lærerregistre. På basis af lærernes CPR-numre har man udtaget samtlige lærere med fødselsdag og -måned på en af 7 tilfældigt valgte dage i året ($\frac{7}{365} = 1{,}9$ pct.).

Der blev i alt udtaget 921 lærere, fordelt på 839 folkeskolelærere og 82 gymnasielærere. Til disse lærere har man udsendt et spørgeskema, som er vist i bilag 3.1.

Besvarelsen af skemaerne.

Af de udsendte 921 spørgeskemaer er i alt kommet 622 skemaer retur, svarende til 67,5 pct. Heraf har dog 15 lærere ikke ønsket at udfylde skemaet, hvorfor den reelle besvarelsesprocent reduceres til 65,9 pct. Skemaernes fordeling efter besvarelse er i øvrigt vist i tabel 3.2.1.

Tabel 3.2.1 Stikprøvens fordeling efter besvarelse.

	Folkeskole	Gymnasium	I alt
(1) Udsendte skemaer (totale stikprøve)	839	82	921
(2) Indkomne skemaer	558	64	622
(2) i pct. af (1)	66,5 pct.	78,o pct.	67,5 pct.
Indkomne skemaer:			
(3) Udfylder <u>både</u> skema A og B [1]	4oo	43	443
(4) Kopierer ikke	77	8	85
(5) Underviser ikke længere [2]	32	7	39
(6) Udfylder kun skema A [3]	35	5	4o
(7) Ønsker ikke at udfylde	14	1	15

1) D.v.s. skemaer med oplysninger om antal original- og kopisider.

2) Lærere som efter 1. september 1972 er ophørt med at undervise (men som stadig er opført i lærerregistret).

3) D.v.s. skemaer uden sidetalsoplysninger.

Af tabellen fremgår det, at gymnasielærerne har en noget højere besvarelsesprocent end folkeskolelærerne, idet ca. 3/4 af gymnasielærerne mod kun 2/3 af folkeskolelærerne har returneret skemaet. Endvidere fremgår det, at de indkomne skemaers fordeling efter udfyldelse er nogenlunde ensartet for de to skoleformer.

<u>Stikprøvens repræsentativitet.</u>

Ved repræsentativitet forstås i hvilken grad stikprøven giver et dækkende billede af den samlede lærerbestand. Til belysning

heraf har man i tabel 3.2.2 og 3.2.3 sammenstillet stikprøvens og den samlede lærerbestands fordeling efter stilling og i tabel 3.2.4 for folkeskolelærerne sammenstillet stikprøvens og den samlede lærerbestands fordeling efter skolens geografiske beliggenhed. (Der findes ingen umiddelbar tilgængelig statistik for gymnasielærernes geografiske fordeling).

Tabel 3.2.2 Folkeskolelærerne procentvis fordelt efter stilling. Pr. 1. september 1972.

Pct.	Hele lærer-bestanden	Udsendte skemaer	Indkomne skemaer
Skoleinspektør	3,o	2,9	3,2
Viceskoleinspektør	2,7	3,1	3,9
Første/enelærer	1,o	1,4	1,4
Lærer/overlærer	72,9	72,4	71,8
Småbørnslærer	2,o	2,2	2,7
Timelærer	4,1	6,6	5,5
Faglærer/årsvikar	9,2	9,6	9,5
Børnehavelærer	2,5	1,1	1,1
Andet	2,3	o,8	1,1
Total	99,7	loo,1	loo,2

Tabel 3.2.3 Gymnasielærerne procentvis fordelt på stilling. Pr. 1. september 1972.

Pct.	Hele lærer-bestanden	Udsendte skemaer	Indkomne skemaer
Rektor	2,3	1,2	1,6
Studielektor	5,4	4,9	6,5
Lektor/adjunkt	63,9	58,5	58,1
Lærer/overlærer	2,4	6,1	3,2
Timelærer	23,8	26,8	27,4
Vikar	2,3	2,4	3,2
Total	loo,1	99,9	loo,o

Tabel 3.2.4 Folkeskolelærernes fordeling på hovedlandsdele. Pr. 1. september 1972.

Pct.	Hele lærer-bestanden	Udsendte skemaer	Indkomne skemaer
København + Frederiksberg	8,7	8,9	9,3
Nordøstsjælland	23,6	22,4	19,5
Øerne i øvrigt	2o,5	19,5	2o,9
Sydjylland	5,1	5,o	5,5
Vestjylland	16,1	18,8	19,3
Østjylland	16,6	18,o	18,6
Nordjylland	9,4	7,3	7,o
Hele landet	loo,o	loo,o	loo,o

Sammenfattende må siges, *it* sammenligningerne mellem stikprøvens og den samlede lærerbestands fordeling på stilling og hovedlandsdele viser, at afvigelserne er af en så ringe størrelsesorden, at disse ikke væsentligt vil kunne påvirke undersøgelsens resultater.

Opregning fra stikprøve til total.

Opregning fra stikprøve til total er behæftet med ret betydelig usikkerhed, især fordi man nødsages til at gøre nogle antagelser om den kopiering, som udføres af de lærere, som ikke har returneret skemaet. En kopiering, som man ifølge sagens natur kun kan gisne om.

De udeblevne skemaer kan være udtryk for en af følgende tre tendenser i forhold til de indkomne skemaer:

l) Gennemgående højere kopieringsomfang, idet lærere, hvis kopiering (også for en "lægmand") klart har været et brud på ophavsretsloven, har været tilbageholdende med at returnere skemaerne.

2) Gennemgående lavere kopieringsomfang, idet lærere uden kopieringsaktivitet har været tilbøjelige til at skønne, at denne oplysning ikke ville være af interesse for undersøgelsen, og derfor i højere grad end øvrige lærere ikke har returneret skemaet.

3) Samme kopieringsomfang som de indkomne skemaer.

Da man ingen indikationer har for, hvilke af de to førstnævnte muligheder der vejer tungest, må man på det foreliggende grundlag anse mulighed (3) for mest sandsynlig.

For at antyde usikkerheden ved beregningen af en opregningsfaktor skal man dog foruden en beregning ud fra de indkomne skemaer tillige gennemføre beregninger ud fra to andre alternativer. Det ene med den forudsætning, at 1/3 af de udeblevne skemaer dækker over en kopiering på det dobbelte af gennemsnittet af de indkomne skemaer. Det andet med den forudsætning, at 1/3 af de udeblevne skemaer dækker over lærere helt uden kopiering. De resterende 2/3 af de udeblevne skemaer antages i begge alternativer at dække over lærere med samme gennemsnitlige kopiering som de indkomne skemaer.

Opregningen foretages særskilt for folkeskole og gymnasium, dels fordi opdelingen er af selvstændig interesse, dels fordi besvarelsesprocenten er forskellig for de to skoleformer.

I beregningerne indgår i øvrigt følgende elementer:

	Folke-skole	Gymna-sium
a = antal lærere, som har besvaret skema B og har anført antal kopi/orginal-sider	39o	43
b = antal lærere, som har besvaret skema B, men ikke har anført antal kopi/ originalsider	lo	-
c = antal lærere, som kun har udfyldt skema A	35	5
d = antal lærere, som har anført, at de ingen kopiering har	77	8
e = antal lærere, som ikke længere under-viser	32	7
f = antal lærere, som ikke har returneret skemaet	281	18
N = totale lærerbestand	44.8oo	3.8oo
x orig = originalsider iflg. indkomne skemaer	29.7oo	4.1oo
x kopi = kopisider iflg. indkomne skemaer	488.7oo	68.3oo

De i oversigten anførte tal svarer til tabel 3.2.1. med 2 ændringer. For folkeskolen har lo lærere af de 4oo, som har udfyldt skema B med sidetalsoplysninger, kun anført antal udleverede kopisider, men ikke antal originalsider. Samtidig har lo (andre) lærere kun anført originalsider, men ikke kopisider (det er en tilfældighed at tallet lo går igen begge steder). Den anden ændring er, at der er set bort fra de lærere, som ikke har ønsket at besvare skemaet, idet disse forudsættes at have samme gennemsnitlige kopiering som fremgår af de øvrige indkomne skemaer.

Beregningen af gennemsnitligt sidetal pr. lærer bygger på følgende forudsætninger jfr. oversigten ovenfor:

1) Lærerne, som har undladt at opgive enten kopi- eller originalsidetal (=b), har samme gennemsnitlige kopi- eller originalsidetal som lærerne med denne oplysning (=a).

2) Lærerne, som kun har udfyldt skema A (=c), har samme gennemsnitlige kopiering som lærerne, der har udfyldt skema B (=a).

3) Lærerne, som ikke længere underviser (=e), er medregnet på linie med lærerne uden kopiering (=d), idet man herved korrigerer for at der i den samlede lærerbestand (fejlagtigt) er medregnet lærere, som ikke længere underviser.

Og for alternativ (II):

4') Af lærerne, som ikke har returneret skemaet (=f), udfører 1/3 gennemsnitligt 2 gange så stor en kopiering som lærere, der har afgivet oplysninger.

Samt for alternativ (III):

4") Af lærerne, som ikke har returneret skemaet (=f), har 1/3 ingen kopiering overhovedet.

Ved opregning fås følgende resultater, dækkende kommunale folkeskoler samt kommunale og statslige gymnasier:

		Folkeskole	Gymnasium	I alt
Antal originalsider (1.000):				
(I)	$x_{orig} \cdot \left[\frac{1+\frac{b+c}{a}}{a+b+c+d+e} \cdot N \right]$ =	2.725	275	3.000
(II)	$x_{orig} \cdot \left[\frac{1+\frac{b+c+\frac{2}{3}f}{a}}{a+b+c+d+e+\frac{1}{3}f} \cdot N \right]$ =	3.330	310	3.640
(III)	$x_{orig} \cdot \left[\frac{1+\frac{b+c}{a}}{a+b+c+d+e+\frac{1}{3}f} \cdot N \right]$ =	2.325	250	2.575
Antal kopisider (mio.):				
(I)	$x_{kopi} \cdot \left[\frac{1+\frac{b+c}{a}}{a+b+c+d+e} \cdot N \right]$ =	44,9	4,6	49,5
(II)	$x_{kopi} \cdot \left[\frac{1+\frac{b+c+\frac{2}{3}f}{a}}{a+b+c+d+e+\frac{1}{3}f} \cdot N \right]$ =	54,8	5,2	60,0
(III)	$x_{kopi} \cdot \left[\frac{1+\frac{b+c}{a}}{a+b+c+d+e+\frac{1}{3}f} \cdot N \right]$ =	38,3	4,2	42,5

Bilag 3.3 Lærerundersøgelsen:

Bilagstabeller.

Bilagstabel 3.1 Antal original- og kopisider forlagsmæssigt trykt materiale pr. elev.
Opdelt på hovedområder.
Offentlige folkeskoler. 1972-73.

Bilagstabel 3.2 Original- og kopisider procentvis fordelt på arter af værker.
Opdelt på hovedområder.
Offentlige folkeskoler. 1972-73.

Bilagstabel 3.3 Original- og kopisider procentvis fordelt efter anvendelse.
Opdelt på arter af værker.
Offentlige folkeskoler. 1972-73.

Bilagstabel 3.4 Folkeskolelærerne procentvis fordelt efter deres gennemsnitlige antal kopisider pr. originalside.
1972-73.

Bilagstabel 3.1 Antal original- og kopisider forlagsmæssigt trykt materiale pr. folkeskoleelev. Opdelt på hovedområder. Offentlige folkeskoler. 1972-73.

Antal sider	Hovedområder							Hele landet
	København og Frederiksberg	Nordøst-sjælland	Øerne i øvrigt	Syd-jyll.	Vest-jyll.	Øst-jyll.	Nord-jyll.	
Originalsider pr. elev	3	6	4	3	4	3	2	4
Kopisider pr. elev	4o	9o	7o	5o	5o	6o	3o	6o

Bilagstabel 3.2. Original- og kopisider procentvis fordelt på arter af værker. Opdelt på hovedområder. Offentlige folkeskoler. 1972-73.

Pct.	Hovedområder							Hele landet
	København og Frederiksberg	Nordøst-sjælland	Øerne i øvrigt	Syd-jyll.	Vest-jyll.	Øst-jyll.	Nord-jyll.	
Originalsider								
Skønlitteratur	28	13	17	17	17	2o	17	17
Undervisningsmateriale	36	48	41	58	46	57	51	48
Anden faglitteratur	16	24	24	16	2o	12	14	2o
Aviser, blade	15	8	8	5	6	7	1o	8
Diverse	5	7	9	4	11	4	8	7
I alt	1oo	1oo	1oo	1oo	1oo	1oo	1oo	1oo
Kopisider								
Skønlitteratur	2o	15	24	2o	14	25	14	2o
Undervisningsmateriale	28	44	38	53	48	49	56	44
Anden faglitteratur	38	24	24	18	14	17	13	21
Aviser, blade	9	1o	7	5	8	7	6	8
Diverse	5	7	7	4	16	2	11	7
I alt	1oo	1oo	1oo	1oo	1oo	1oo	1oo	1oo

Bilagstabel 3.3 Original- og kopisider procentvis fordelt efter anvendelse.
Offentlige folkeskoler. 1972-73.

Pct.	Originalsider anvendt til: Klasser	Grupper	Elever	I alt	Kopisider anvendt til: Klasser	Grupper	Elever	I alt
11 Hele romaner	-	-	-	-	-	-	-	-
12 Kap. af romaner	55	13	32	100	80	13	7	100
13 Dele af kap. af romaner	63	25	12	100	75	21	4	100
14 Hele noveller	82	9	9	100	92	5	3	100
15 Dele af noveller	64	34	2	100	83	16	1	100
16 Flere digte	93	7	0	100	87	13	0	100
17 Enkelte digte	76	13	11	100	89	9	3	100
18 Dele af digte	90	8	2	100	99	1	0	100
19 Noder (alene)	45	34	21	100	64	33	3	100
20 Noder + sange	76	16	8	100	92	7	1	100
11-20 I alt skønlitteratur	71	18	11	100	86	12	2	100
21 Hele lærebøger	50	35	15	100	87	12	1	100
22 Kap. af lærebøger	46	29	25	100	76	21	3	100
23 Dele af kap.af lærebøger	59	27	14	100	85	12	3	100
24 Hele opg.saml./Arb.hæfter	74	21	5	100	92	7	1	100
25 Dele af opg.saml./ Arb. hæfter	64	19	17	100	83	13	4	100
26 Figurer alene	54	23	23	100	84	12	4	100
21-26 I alt underv.mat.	60	23	17	100	83	13	4	100
27 Hele lærebøger	7	56	38	100	60	25	15	100
28 Kap. af lærebøger	46	30	24	100	59	10	31	100
29 Dele af kap.af lærebøger	58	23	19	100	82	13	5	100
30 Hele artikler i fagtidsskrifter	33	64	3	100	59	40	1	100
31 Dele af artikler i fagtidsskrifter	27	50	23	100	73	25	2	100
32 Hele opg.saml./ Arb. hæfter	67	6	27	100	91	2	7	100
33 Dele af opg.saml./ Arb. hæfter	55	32	13	100	74	23	3	100
34 Figurer alene	60	19	21	100	91	6	3	100
27-34 I alt Anden faglitt.	45	37	18	100	76	20	4	100
35 Hele artikler	58	33	9	100	90	9	1	100
36 Dele af artikler	73	15	12	100	90	7	3	100
37 Foto/tegning	52	24	24	100	87	10	3	100
35-37 I alt aviser og ugeblade	61	24	15	100	89	8	3	100
38 Off. udgivelser	37	49	14	100	86	13	1	100
39 Enkelttryk	39	42	19	100	76	19	5	100
40 Fotos,tegninger	61	31	8	100	74	24	2	100
41 Malerier	25	70	5	100	44	52	4	100
42 Andet	59	17	24	100	73	22	5	100
33-42 I alt Diverse	51	33	16	100	76	20	4	100
Total	58	26	16	100	82	15	3	100

Bilagstabel 3.4 Folkeskolelærerne procentvis fordelt efter deres gennemsnitlige antal kopisider pr. originalside.

1972-73.

Pct.	Antal kopiside pr. originalside 1-9	1o-19	2o-49	5o-	I alt	Gennemsnitligt antal kopisider pr. originalside	
11 Hele romaner	-	-	-	-	-	-	
12 Kap. af romaner	37	27	27	9	1oo	13	
13 Dele af kap.af romaner	19	36	42	3	1oo	17	
14 Hele noveller	19	35	38	8	1oo	18	
15 Dele af noveller	24	32	44	o	1oo	15	19
16 Flere digte	12	36	44	8	1oo	22	
17 Enkelte digte	1o	27	54	9	1oo	28	
18 Dele af digte	17	33	33	17	1oo	23	
19 Noder (alene)	39	22	36	3	1oo	13	
2o Noder + sange	15	17	6o	8	1oo	22	
21 Hele lærebøger	5o	o	5o	o	1oo	6	
22 Kap.af lærebøger	27	27	32	14	1oo	17	
23 Dele af kap. af lærebøger	21	3o	44	5	1oo	15	
24 Hele opg.saml./ Arb.hæfter	25	16	5o	9	1oo	17	15
25 Dele af opg.saml./ Arb.hæfter	21	25	52	2	1oo	15	
26 Figurer alene	24	24	47	5	1oo	15	
27 Hele lærebøger	67	o	33	o	1oo	2	
28 Kap.af lærebøger	46	18	36	o	1oo	9	
29 Dele af kap. af lærebøger	24	33	36	7	1oo	19	
3o Hele artikler i fagtidsskrift.	2o	26	41	13	1oo	21	17
31 Dele af artikler i fagtidsskrift.	37	21	36	6	1oo	14	
32 Hele opg.saml./ Arb.hæfter	45	1o	45	o	1oo	15	
33 Dele af opg.saml./ Arb.hæfter	22	29	46	2	1oo	18	
34 Figurer alene	2o	27	47	6	1oo	21	
35 Hele art. } Avi-	24	25	47	4	1oo	17	
36 Dele af art. } ser	24	3o	4o	6	1oo	21	17
37 Foto/tegning } m.m.	32	32	32	4	1oo	12	
38 Off.udgivelser	32	23	27	18	1oo	21	
39 Enkelttryk	3o	16	43	11	1oo	16	
4o Fotos/tegninger	36	22	42	o	1oo	13	16
41 Malerier	33	17	5o	o	1oo	12	
42 Andet	29	23	42	6	1oo	18	
Total	2o	37	39	4	1oo	16	

Bilag 4.

Svensk stikprøveundersøgelse (1968-69).

Med henblik på forhandlinger om en aftalemæssig regulering af skolernes kopieringsvirksomhed iværksatte den svenske skolöverstyrelse en stikprøveundersøgelse af lærernes faktiske kopiering i en 14 dages-periode i skoleåret 1968-69. Ved tilfældig udvælgelse blev i alt udtrukket 88 folkeskoler, gymnasier, handelsskoler og tekniske skoler.

Samtlige lærere ved de udvalgte skoler blev bedt om for hver gang de foretog kopiering i løbet af de 14 dage at oplyse følgende:

1) Om ophavsmanden er svensk, udenlandsk eller ubekendt.
2) Fra hvilke arter af værker, der kopieres.
3) Antal originalsider.
4) Antal kopisider pr. originalside.
5) Antal transparenter pr. originalside.

De opregnede resultater af undersøgelsen er af Skolöverstyrelsen offentliggjort i et notat af 19. marts 1969, som er optrykt på de følgende sider.

SKOLÖVERSTYRELSEN PM

Skolkonsulent D Englund 19.3.1969

SÖ:o undersökning ET omfattningen ar kopiering och mångfaldigande av forlagsmassigt tryckt material

I undersökningen, som varade 18 - 31.10.1968) deltog 83 skolenheter vid grundskolan, gymnasiets. fackakolan och yrkesskolan* Urvalet gjordes slumpvis enligt statistiska stratifieringsmetoder.

Tabell 1. Upphovsmannen

		Tryckt material %	Transparanta bilder %
1	Svensk	83	84
2	Utländsk översatt till svenska	10	8
3	" ej översatt till svenska	5	6
4	Ej angiven	2	2

SKOLÖVERSTYRELSEN
Skolkonsulent D Englund

Tabell 2. Kopiering och mångfaldigande (uppräknat att gälla hela riket).

Kategori	Mångfaldigat material antal originalsidor		Antal transparanta bilder		Upplagans storlek (%) Antal exemplar:			
	2 veckor	40 veckor	2 veckor	40 veckor	0-30	35-100	110-500	600-
10 Officiellt tryck	4 600	92 000	400	8 000	42	53	5	0
20 Enskilt tillfälligt tryck	5 400	108 000	300	6 000	49	37	13	1
31 Tidningar o tidskrifter (signerat)	13 500[1]	270 000[1]	1 300	26 000	33	45	22	0
32 " (ej signerat)	9 000[1]	180 000[1]	500	10 000	37	52	11	0
41 Skönlitteratur i bokform (separatutg)	2 400	48 000	-	-	38	55	7	0
42 " (antologier)	2 500	50 000	-	-	34	61	5	0
50 Facklitteratur	12 500	250 000	3 300	66 000	49	40	11	0
TRYCKT UNDERVISNINGSMATERIAL								
61 Läroböcker	29 900	598 000	2 700	54 000	62	37	1	0
62 Arbetshäften o d	44 000	880 000	1 700	34 000	44	52	4	0
63 Texthäften t ljud- o bildband o d	2 500	50 000	200	8 000	72	14	14	0
64 Stödmaterial till skolradio-TV-program	9 600	192 000	700	14 000	68	28	4	0
65 Undervisningsmaterial utg av bildnings- o branschorganisationer, firmor m m	15 200	304 000	400	8 000	66	16	18	0
70 Musik	2 000	40 000	-	-	50	45	5	0
80 Konstverk	1 700	34 000	200	4 000	49	49	2	0
90 Fotografier	2 900	58 000	2 300	46 000	56	30	14	0
00 Övrigt tryckt material	3 500	70 000	200	4 000	51	31	13	5
Summa	161 000	3 224 000	14 000	228 000	50,0[2]	40,3[2]	9,3[2]	0,4[2]

1) Avser antal spaltdecimeter 2) Medelvärde